Bianca TESCAŞIU

ECONOMIE MONDIALĂ

2008

REPROGRAFIA UNIVERSITĂŢII “TRANSILVANIA” DIN BRAŞOV

MODULUL NR 1 INTRODUCERE ÎN ECONOMIA MONDIALĂ

Unitatea de învăţare nr 1: Delimitări conceptuale privind economia mondială

1. Apariţia economiei mondiale. Premisele apariţiei economiei mondiale 1
2. Globalizarea şi rolul ei în economia mondială 3
3. Conceptul de economie mondială 5

Obiective

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să cunoască aspecte generale (istorice, economice, sociale) privind apariţia economiei modiale
2. să identifice şi să definească concepte care semnifică premise ale apariţiei economiei mondiale
3. să explice rolul globalizării în contextul economic mondial, atât în istoria economiei mondiale cât şi în epoca contemporană
4. să definească conceptul de economie mondială

1.Apariţia economiei mondiale. Premisele apariţiei economiei mondiale

Fenomenul apariţiei economiei mondiale este dificil de localizat în timp. Se poate, însă, aprecia că importanţa acestui fenomen este deosebit de mare pentru epoca în care trăim. Economia mondială reprezintă rezultatul unor procese evolutive, dinamice care se leagă în primul rând de schimbul de mărfuri. Când acesta a căpătat o dimensiune la nivel internaţional se poate spune că au apărut primele fenomene legate de economia mondială.

Unii specialişti localizează temporal acest moment la marile descoperiri geografice, deoarece primele forme mai ample de comerţ la scară mondială se leagă de acestea. Treptat, limitele schimburilor America-Europa s-au extins, asistându-se, astfel la o desfăşurare la scară planetară a schimburilor internaţionale.

În context contemporan economia mondială a devenit o ştiinţă complexă. Ea nu se mai referă doar la comerţul internaţional, ci se desfăşoară şi pe alte componente. Astăzi, pe lângă sfera spaţială completă pe care o acoperă (practic, toate ţările lumii sunt implicate în piaţa mondială, desigur, în proporţii diferite) economia mondială se referă, pe lângă comerţul cu bunuri şi la schimburile internaţionale cu forţă de muncă, capitaluri, idei şi inovaţii, servicii, etc.

Astfel, complexitatea acestei ramuri creşte pe măsură ce activitatea economică se dezvoltă. De fapt, apariţia economiei mondiale reprezintă un proces firesc. Ea derivă din dezvoltarea activităţii economice pe un nivel superior. Astfel, după ce studiul activităţii economice s-a desfăşurat la nivelul agentului economic (nivelul microeconomic) şi, mai apoi, la nivelul economiei naţionale (nivelul macroeconomic) relaţiile internaţionale stabilite între state (rezultat al globalizării) au determinat necesitatea studiului acestora dintr-o nouă perspectivă – perspectiva mondoeconomică.

Pentru a avea o imagine mai concludentă asupra apariţiei economiei mondiale considerăm că este important să prezentăm câteva din fenomenele mai importante care au determinat apariţia ei. Acestea sunt:[1]

a. <u>dezvoltarea economiei de schimb şi a comerţului dintre diferite ţări</u>

Aşa cum se ştie, ca sistem de organizare activitatea economică determină două tipologii de economie:

- economie naturală (în care accesul la bunuri se face în mod direct, în vederea autoconsumului)
- economie de schimb (în care accesul la bunuri şi servicii se face indirect, prin intermediul schimbului)

Schimbul este activitatea care favorizează dezvoltarea comerţului. Atunci când schimbul se extinde la nivel internaţional, poate fi apreciat ca factor generator al apariţiei economiei mondiale

b. <u>dezvoltarea comerţului cu produse manufacturate, favorizată în special de dezvoltarea industriei</u>

La sfârşitul sec al XVII lea în Marea Britanie a avut loc revoluţia industrială care a determinat apariţia şi dezvoltarea unor ramuri industriale (industria textilă, metalurgică). Principalul efect al apariţiei şi dezvoltării industriei îl reprezintă producţia în masă care a detrminat apariţia a ceea ce se numea la vremea respectivă plusproducţia, adică o producţie suplimentară care urma să fie supusă schimbului. Dată fiind dimensiunea din ce în ce mai mare a acesteia, schimbul internaţional cu aceste produse a devenit aproape o necesitate. Astfel, se poate aprecia că dezvoltarea industriei a contribuit şi ea la dezvoltarea schimbului, implicit al celui internaţional.

c. <u>diviziunea internaţională a muncii</u>

[1] Crețoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie mondială, Editura Porto-Franco, Galați, 2000, pag 10

Diviziunea muncii reprezintă specializarea agenţilor economici în producerea unui bun sau a unei categorii de bunuri. Acest fenomen se poate manifesta şi la nivel internaţional, generând apariţia diviziunii internaţionale a muncii, adică specializarea agenţilor economici din ţări diferite în producerea anumitor bunuri.

Atunci când acest lucru se întâmplă, din nou devine necesar schimbul, astfel încât fiecare ţară să poată avea acces la cât mai multe categorii de bunuri şi servicii.

d. progresul tehnic şi tehnologic

Odată cu dezvoltarea economică progresul tehnic şi-a pus amprenta asupra dezvoltării activităţii economice, în special din perspective încorporării sale în cadrul economiilor naţionale. Mai mult decât atât, progresul tehnic şi tehnologic a contribuit la o mai rapidă desfăşurare a schimbului internaţional. Putem da ca exemplu desfăşurarea transportului la nivel internaţional (şi putem sesiza diferenţa dintre transportul cu un vas cu pânze şi cel cu un avion de marfă), rapiditatea şi siguranţa transferurilor capitalurilor financiare, şamd.

e. expansiunea externă a firmelor din ţările dezvoltate

Odată cu apariţia unor noi forme de organizare a activităţii firmelor – ne referim la firmele transnaţionale, corporaţii, şa – a apărut un nou tip de fluxuri economice, respectiv fluxurile comerciale internaţionale. Aceste tipuri de fluxuri sunt mai complexe decât cele la nivel naţional, întrucât se manifestă pe mai multe direcţii: firmă mamă-filială, filială-filială, filială-alte firme,etc

f. formarea şi dezvoltarea corporaţiilor

Corporaţiile presupun relaţii de colaborare economică între componentele sale, ceea ce determină dezvoltarea relaţiilor economice internaţionale

2.Globalizarea şi rolul ei în economia mondială

Studiul ştiinţei economice la nivel mondial pleacă de la dezvoltarea relaţiilor dintre agenţii economici la un nivel superior celui naţional.Acest fenomen este explicat printr-o tendinţă a cărei existenţă nu mai poate fi negată de nimeni, globalizarea.

Problematica generată de această tendinţă este foarte complexă şi dă naştere la numeroase probleme precum:

- afectează globalizarea în vreun fel statul-naţiune?
- distruge globalizarea valorile fundamentale ale popoarelor?
- cum influenţează globalizarea ordinea economică mondială?
- se pot sustrage ţările acestui fenomen?

- care este finalitatea acestui fenomen la nivel mondial?

Dialogul ştiinţific cu privire la conceptul de globalizare este foarte aprins. Păreri pro şi contra, viziuni diferite, interpretări specifice, toate au dat naştere unor curente de gândire, precum:[1]

1. Clubul de la Roma defineşte globalizarea ca pe o tendinţă care se manifestă în economia mondială, tendinţă accelerată de dezvoltarea societăţii informaţionale în care ne aflăm în prezent. Desigur, această definire ridică problema statelor-naţiune mai sărace care nu beneficiază de societatea informaţională, şi care nu pot fi, totuşi, excluse din tendinţa generală de globalizare.

2. Forumul Economic Mondial opinează că globalizarea reprezintă deschiderea pieţelor lumii pentru a forma o piaţă mondială unică, total liberalizată.Această concepţie aduce, însă, în discuţie aşa numita dominaţie a capitalismului fără limite, dominaţie exercitată de statele stăpîni ai lumii.

3. ONU, prin organismele sale a încercat să definească acest fenomen din perspectiva dezvoltării umane (PNUD – Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare), din perspectiva liberalizării comerţului mondial (UNCATD), sau ca un proces de mondializare, caracterizat prin universalitate (UNESCO).

4. J Nashbitt aduce în discuţie ideea de integrare economică internaţională , aceasta fiind considerată varianta concretă prin care statele naţionale pot crea economia globală.

Definirea globalizării reprezintă o problemă foarte complexă. Cert este faptul că, indiferent de viziunea asupra acestui fenomen, globalizarea reprezintă calea de realizare a sistemului global al sec XXI, rezultat al internaţionalizării vieţii economice.

Interesantă de menţionat ni se pare viziunea prof Angelescu, care, în lucrarea sa ECONOMIE, încearcă să definească acest fenomen prin prisma a ceea ce nu este. Astfel, globalizarea nu este:[2]

- Un nou imperialism

[1] Belli, N.,Globalizarea în gândirea economică contemporană, Centrul de Informare și Documentare Economică – Academia Română, 2002, pag.6

[2] Angelescu, C., Economie, Editura Economică, 2005, pag 357

- Americanizarea lumii
- Doar o internaţionalizare
- O sublimare a internaţionalelor de ieri şi de azi
- Doar răspunsul la problemele economice globale
- Doar produsul nevoii de unificare a pieţelor
- Doar libertate transfrontalieră
- Doar o nouă socializare, la scară planetară
- Răspunsul strategic la criza de identitate a postcapitalismului
- Produsul nevrozelor istoriei neconsumate pe deplin

3.Conceptul de economie mondială

Conceptul de economie mondială grupează, practic, toate elementele prezentate până acum. A spune că economia mondială reprezintă ansamblul economiilor naţionale ale lumii nu este suficient. Desigur, la aşa ceva se referă în primul rând, economia mondială, dar conceptul este mult mai complex.

În încercarea de a defini cât mai complet posibil economia mondială putem stabili câteva coordonate esenţiale:

1. celulele de bază ale economiei mondiale sunt reprezentate de către economiile naţionale
2. economia mondială se referă cu precădere la schimburile între agenţi economici din diferite ţări, schimburi favorizate în principal de diviziunea internaţională a muncii
3. economia mondială este o consecinţă a dezvoltării activităţii economice, gradul de implicare a ţărilor fiind determinat în mod decisiv de puterea economică a ţării, consecinţă a încorporării progresului tehnic şi tehnologic
4. economia mondială nu se reduce în mod simplist doar la comerţul internaţional cu bunuri, ci se referă şi la servicii, idei, capitaluri, forţă de muncă, produse de inovaţii, etc. Mai mult decât atât, interdependenţele stabilite între state nu sunt doar de natură economică, ci şi politică, financiar-valutară
5. existenţa economiei modiale trebuie privită ca o consecinţă dar şi un factor favorizant al globalizării.

Plecând de la cele prezentate până acum, putem spune că economia mondială este acea componentă a ştiinţei economice care studiază activitatea economică a agentului economic la nivel mondoeconomic, ţinînd cont de relaţiile internaţionale dintre state, relaţii stabilite cu privire la bunuri, servicii,idei, capitaluri şi forţă de muncă, în cadrul schimburilor internaţionale favorizate de diviziunea internaţională a muncii în contextul globalizării.

Rezumat

1. Schimbul internaţional a favorizat în primul rând apariţia economiei mondiale
2. Alte premise esenţiale ale apariţiei economiei mondiale sunt: dezvoltarea comerţului, în special datorită revoluţiei industriale, diviziunea internaţională a muncii, progresul tehnic şi tehnologic, formarea şi dezvoltarea corporaţiilor.
3. Globalizarea este o tendinţă contemporană căreia activitatea economică i se supune. Corespunzător, a apărut o nouă ramură a ştiinţei economice – economia mondială, care studiază fenomenele economice din perspectiva relaţiilor internaţionale.
4. Conceptul de economie mondială este un concept complex, care se referă la schimb, pieţe internaţionale, şi la fenomene nu numai economice ci şi sociale, politice şi de conjunctură.

Termeni cheie: diviziunea internaţională a muncii, revoluţie industrială, progres tehnic, globalizare, economie mondială.

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Diviziunea internaţională a muncii este una din principalele premise ale apariţiei economiei mondiale.
b) Progresul tehnic şi tehnologic nu reprezintă un factor determinant al apariţiei economiei mondiale.
c) Revoluţia industrială, ca premisă a apariţiei diviziunii internaţionale a muncii se referă la dezvoltarea cercetării şi ştiinţei.
d) Globalizarea nu afectează statele-naţiune
e) Economia mondială studiază fenomene economice din perspectiva relaţiilor internaţionale.

Răspunsuri :

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	specializarea internaţională a dus la apariţia şi dezvoltarea schimbului internaţional
b	F	progresul tehnic a favorizat schimbul internaţional, ca factor de apariţie şi dezvoltare a economiei mondiale
c	F	revoluţia industrială în acest context se referă la dezvoltarea producţiei industriale
d	F	globalizarea afectează statele naţiune, chiar dacă în proporţii diferite
e	A	perspectiva internaţională este domensiunea specifică economiei mondiale

Bibliografie selectivă

1) Angelescu, C., Economie, Editura Economică, 2005
2) Belli, N.,Globalizarea în gândirea economică contemporană, Centrul de Informare şi Documentare Economică – Academia Română, 2002
3) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie mondială, Editura Porto-Franco, Galaţi, 2000

Unitatea de învăţare nr. 2 Componentele economiei mondiale. Economia naţională - principala componentă a economiei m ondiale

1. Caracterizarea economiei naţionale 8
2. Privire de ansamblu asupra unor economii reprezentative în economia mondială 10

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să descrie componentele economiei mondiale
2. să categorisească şi să definească sectoarele unei economii naţionale

3. să identifice cinci factori care determină locul şi rolul unei economii naţionale în economia mondială
4. să cunoască şi să descrie 10 modele economice la nivel mondial

1. Caracterizarea economiei naţionale

Economia mondială este o entitate complexă. Aşa cum am arătat, ea este caracterizată de o multitudine de elemente care apar în principal datorită dimensiunii sale internaţionale. Încercând să sintetizăm aceste elemente, apreciem că următoarele elemente compun economia mondială:

1. economiile naţionale
1. diviziunea internaţională a muncii
2. piaţa mondială

Economiile naţionale reprezintă componenta de bază a economiei mondiale. Ele sunt celulele pe baza cărora funcţionează economia mondială.

Economiile naţionale sunt centre autonome de decizie (statele naţionale au independenţă, inclusiv economică), care în contextul economiei mondiale sunt legate prin nişte legături specifice, determinate de existenţa relaţiilor economice internaţionale. Economiile naţionale se manifestă în contextul global ca centre autonome de decizie, care acţionează în spiritul unor tendinţe ce se manifestă global.

În economia mondială există peste 200 de economii naţionale, diferenţiate în mod esenţial de potenţialul economic şi de nivelul de dezvoltare.

Pentru a vedea modul în care funcţionează economia mondială,în ansamblul său, considerăm necesar a caracteriza modul de organizare şi funcţionare a economiei naţionale.

Din punct de vedere metodologic, economia naţională se structurează în sectoare, la rândul lor structurate în ramuri. Sectoarele unei economii naţionale sunt:

1. Sectorul primar (materii prime şi materiale, agricultură)
2. Sectorul secundar (produse manufacturate)
3. Sectorul terţiar (servicii)
4. Sectorul cuaternar (tehnologie informaţională, idei)

Sectoarele se subdivizează în ramuri. Spre exemplu, sectorul industrial include industria uşoară, industria grea, şamd.

Cu cât avansăm spre un sector mai complex, cu atât valoarea adăugată este mai mare. Astfel, ţările cu sector primar preponderent în economie au un nivel de dezvoltare mai redus,

deoarece în comerţul mondial vor furniza produse cu valoare adăugată mai mică şi, probabil vor importa produse cu valoare adăugată mai mare, ceea ce va crea o presiune de deficit a balanţei lor comerciale.

Locul şi rolul unei economii naţionale în economia mondială depinde de mai mulţi factori dintre care mai importanţi sunt:

a. înzestrarea cu factori de producţie

Există ţări care sunt favorizate dpdv geografic, prin existenţa unor mari cantităţi de resurse. Acest fapt favorizează un acces direct, mai rapid şi mai puţin costisitor la acestea, ceea ce constituie un avantaj pentru ţara respectivă.

Vorbim, spre exemplu, de cazul Rusiei, considerată un colos de reusre naturale, sau de cazul Chinei, cu o mare reprezentativitate a factorului de producţie muncă, şi exemplele pot continua.

b. dimensiunea pieţei interne

Dimensiunea pieţei interne este importantă prin prisma a două puncte de vedere:

- mărimea populaţiei, care indică potenţialul de forţă de muncă al ţării respective
- consumul total, pieţele de mare dimensiune fiind o atracţie mai mare pentru investitori străini atunci când iau decizia de a penetra o nouă piaţă

c. dinamismul economiei

Dinamismul economiei poate fi evidenţiat prin rata de creştere economică. O rată de creştere economică ridicată denotă o dezvoltare mai mare a ţării respective, dezvoltare care se va vedea şi in implicarea ei în economia mondială.

Există ţări cu un mare dinamism al economiei. Putem da ca exemple Japonia, care perioada 1955-1972 a reuşit creşteri economice şi de 10%, sau ţări în dezvoltare din Asia (Coreea de Sud, Malaesya) care au cunoscut creşteri economice de 8%.

d. nivelul de dezvoltare economică

Nivelul de dezvoltare economică poate fi evidenţiat de indicatori precum PIB sau PIB/loc, şi evidenţiază capacitatea agenţilor economici din ţara respectivă de a produce bunuri sau servicii.

e. gradul de deschidere a economiei naţionale spre exterior

Economia mondială aduce în prim plan o nouă dimensiune, cea internaţională. Din acest motiv gradul de deschidere a economiei spre exterior devine o modalitate de evaluare a forţei economice a unei ţări. Principalul indicator prin care poate fi evaluată aceasta este ponderea exportului în PIB, acesta arătându-ne gradul de implicare a ţării în economia mondială dpdv comercial.

2. Privire de ansamblu asupra unor economii reprezentative în economia mondială

Pentru a avea o imagine mai elocventă asupra modului în care se manifestă economiile naţionale la nivelul economiei mondiale considerăm utilă o caracterizare generală a unor economii naţionale cu o mai mare reprezentativitate din perspectiva studiului economiei mondiale.

STATELE UNITE ALE AMERICII

SUA este considerată cea mai mare putere economică a lumii. Din punct de vedere al principalilor indicatorilor geografici şi economici situaţia SUA se prezintă astfel:

Tabel nr 1 Principali indicatori în SUA

Indicator	SUA
Populaţie	287 400 000
Suprafaţă	9 363 520
IDU (HDI)	0,937 (7)
VNB/loc	34 280

Sursa: Gamblin, A., "Economia lumii 2004", Editura Ştiinţelor Sociale şi Politice, 2003

Datele ne arată un potenţial fizic semnificativşi un mare grad de dezvoltare economică. Se consideră că acest nivel ridicat de dezvoltare este rezultanta unor factori dintre care mai importanţi sunt:

a) faptul că nu a cunoscut feudalismul (considerat etapă de regres dpdv economic), ceea ce a condus la organizarea societăţii şi economiei americane direct pe principiile capitalismului
b) potenţialul de resurse naturale crescut, potenţial completat (singurul caz din economia mondială) de cumpărarea cu plata cash a unor ţinuturi: Louisiana (1804), Oregon (1846), California (1848), Alaska (1867)
c) potenţial de forţă de muncă ridicat, sporit şi de ideea excepţionalismului american şi de un import masiv de forţă de muncă şi inteligenţă.
d) atitudinea SUA după cel de-al doilea război mondial când, în principal datorită puterii militare ridicate SUA a preluat poziţia de lider al lumii de la Marea Britanie

Statisticile ne arată că în perioada postbelică SUA au înregistrat perioade de avânt alternante cu perioade de regres, cu creşterii economice de cca 4% pe an până în 1973, urmate de perioade de criză (1973-1975, 1981-1982, 1990-1991).[1]

Perioada 1990-2000 este una de creştere economică, determinată în special de:

a) implicarea crescută a SUA în context global, atât prin exporturi cât şi prin societăţi transnaţionale
b) revoluţia din domeniul comunicaţiilor şi tehnologiei (prin investiţii de peste 600 mld $ în anul 2000)
c) terţiarizarea economiei (în 2002 78% din economia americană era reprezentată de servicii, iar SUA sunt recunoscute ca cel mai mare exportator mondial de servicii), în 2003 în condiţii de balanţă comercială negativă singura componentă pozitivă fiind cea a serviciilor
d) o politică de încurajare a creditelor, în vederea dezvoltării afacerilor
e) implicarea SUA în blocuri regionale semnificative (NAFTA şi APEC), ceea ce a condus la o îmbunătăţire a reprezentării SUA în economia mondială

Începând cu 2001, SUA se găsesc într- o încercare continuă de revenire din presiunea de criză a economiei. Balanţa comercială este în continuare negativă, rata şomajului este în creştere, piaţa capitalurilor este incertă, în ciuda măsurilor de scădere a impozitelor pentru realansarea consumului şi investiţiilor.

JAPONIA

Spre deosebire de SUA, Japonia este exemplul de ţară care, în ciuda feudalismului întârziat, a cunoscut o dezvoltare deosebită. Perioada 1955-1972 a fost marcată de creşteri economice record (şi de 10% anual), creşteri care au dat naştere în literatura de specialitate noţiunii de „miracol japonez". Tot în această perioadă a avut loc o creştere semnificativă a industriei în totalul PIB, industrie care pentru prima dată a devansat agricultura. Mai mult decât atât, dacă în peioada 1970-1985 în ţări considerate mari puteri creşterea producţiei industriale a fost spre exemplu de 48% (SUA) sau de 4% (Marea Britanie), în Japonia aceasta a fost de 162%.

În anii 80 Japonia, ţară fără resurse, înregistra o balanţă comercială excedentară, fiind lider în lume în industria de construcţii de nave maritime, automobile, televizoare, şi ocupând locul al doilea la producţia de oţel (după Rusia).

[1] Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Ed Polirom, 2004, pag 173

Anii 90 ne aduc în discuţie rate ale şomajului ridicate în ţări dezvoltate – 13,5% în Marea Britanie, 7,7% în SUA- , dar în Japonia aceasta era doar de 3,5%.

Desigur că specialiştii caută explicaţii pentru aceste rezultate macroeconomice deosebite. Iată care ar fi cele mai importante:

a) o poziţionare geografică favorabilă
b) o piaţă naţională largă, cu o infrastructură dezvoltată
c) organizarea industriei specială (este vorba despre sistemul zaibatsu)
d) cooperarea eficientă guvern-industrie
e) investii străine dificile, direcţionate de către stat, cu măsuri de protecţie faţă de SUA şi UE, ceea ce a condus la o dezvoltare a firmelor autohtone, care au deschis filiale în străinătate.
f) forţă de muncă bine pregătită, salarizată în raport cu vechimea (nenkosei), forţa de muncă fiind utilizată într-un sistem numit sushinkoyo (utilizarea permanentă a forţei de muncă)

Japonia joacă şi rolul unui lider regional în regiunea asiatică, fiind şi ţara care a ajutat la dezvoltarea rapidă a unor ţări în dezvoltare din regiune. Astfel, firmele din Japonia a renunţat la asamblarea şi prelucrarea unor produse autuhtone intensive în muncă, transferând aceste operaţiuni în state precum Thailanda, Malaesya, Coreea, eliberând, astfel, rezerve de forţă de muncă pentru producţia altor bunuri, de regulă cu valoare adăugată mai mare. Cu alte cuvinte, Japonia joacă rolul creierului, iar celelalte state asiatice oferă braţele.

Cu toate aceste aspecte pozitive evidenţiate, sfârşitul anilor 90 au marcat o puternică criză financiară în Japonia , anii 2002-2003 cele mai mari 7 bănci din Japonia înregistrând pierderi de peste 4600 miliarde de yeni.

GERMANIA

Germania reprezintă cea mai puternică economie europeană. Forţa sa economică s-a evidenţiat în mod deosebit după ce de-al doilea război mondial, când, deşi distrusă în urma acestuia, Germania a reuşit să redevină o mare putere economică. Acest fapt se datorează unui potenţial economic semnificativ.

Germania este o ţară reprezentativă în industrie (industria constructoare de maşini), dar dispune şi de un sector dezvoltat al serviciilor (peste 50% din din populaţia aptă de muncă este ocupată în sfera serviciilor), ceea ce îi conferă statutul de ţară dezvoltată.

Germania reprezintă şi motorul integrării europene, multe din deciziile fundamentale pentru UE fiind susţinute de către Germania.

ELVEțIA

Am dori să evidenţiem faptul că nu este neapărată nevoie de o ţară mare ca dimensiune şi potenţial pentru a fi o economie reprezentativă pe plan mondial. Elveţia este un stat mic şi fără un potenţial de resurse alimentare. Cu toate acestea, este unul din cei mai mari producători din industria alimentară. Deasemenea, mai este cunoscută pentru industria farmaceutică, mecanică fină, şi pentru sectorul serviciilor (afaceri bancare şi turism)

OLANDA

Olanda reprezintă un alt model de ţară cu potenţial economic redus şi rezultate macroeconomice semnificative. Exemplul cel mai elocvent îl cinstituie modelul agriculturii înalt intensive al Olandei în condiţiile în care acest stat dispune de reduse resurse agricole.

CHINA

Nu trebuie să rămânem cu impresia că doar ţările cu economie de piaţă sunt reprezentative în economia mondială. Exemplul cel mai bun în acest sens îl reprezintă China. China este economia cu cel mai imposrtant potenţial de resurse umane din economia mondială. Economia chineză reprezintă un model unic în economi globală, având un sistem de organizare a activităţii economice mixt, în special după revenirea Hong Kong-ului. Astfel, China practică o politică de deschidere (am putea aprecia-nespecifică economiilor centralizate), fiind considerată un miracol de creştere economică.

RUSIA

Rusia este o ţară în tranziţie care îşi menţine locul între cele mai puternice ţări ale lumii, deşi, după prăbuşirea sistemului comunist mulţi ar fi susţinut contrariul. Explicaţia acestui fenomen constă în cel puţin două argumente:

a) Rusia reprezintă un mare colos de resurse, în special resurse naturale
b) Rusia rămâne una din marile puteri militare ale lumii

BRAZILIA

Brazilia este o ţară cu orientare industrială, cu un potenţial de resurse naturale semnificativ, care, în urma politicilor de creştere a gradului de industrializare se înscrie în rândul ţărilor latino-americane cu creştere economică.

INDIA

În prezent India traversează o perioadă de reforme în sectorul industrial (India este o ţară cu orientare primară), cu o încurajare pe anumite ramuri. India nu este o mare putere economică,

dar se remarcă prin influenţa pe care o are în economia mondială la scară regională din perspectiva resurselor.

Prezentarea ţărilor mai sus menţionate este realizată pentru a avea o imagine de ansamblu asupra importanţei cunoaşterii aspectelor specifice economiilor naţionale în încercarea de a le încadra în economia mondială. Pentru o imagine mai completă asupra economiei mondiale este necesar a cunoaşte şi alte elemente despre alte economii naţionale.

Rezumat

1. Economia naţională reprezintă componenta esenţială a economiei mondiale.
2. Structurarea unei economii naţionale se referă la împărţirea ei pe sectoare, care la rândul lor se împart în ramuri.
3. Locul şi rolul unei economii naţionale în ansamblul economiei mondiale este determinat de mai mulţi factori, dintre care mai importanţi sunt: înzestrarea cu factori de producţie, dimensiunea pieţei interne, dinamismul economiei, nivelul de dezvoltare economică şi gradul de deschidere a economiei naţionale spre exterior.
4. Economia mondială este compusă din peste 200 de economii naţionale, fiecare dintre ele remarcându-se într-o anumită măsură pe plan mondial prin aspecte specifice.

Termeni cheie: economie naţională, dimensiunea pieţei interne, consum total, rata de creştere economică, PIB, VNB, % exporturilor în PIB, sector, ramură.

Teste de autoevaluare

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Economia naţională este principala componentă a economiei mondiale
b) Sectoarele economiei naţionale sunt: primar, secundar şi terţiar.
c) Proporţia sectoarelor într-o economie diferă de la o ţară la alta, sectorul cuaternar nefiind prezent în economiile nedezvoltate.
d) Dimensiunea pieţei interne determină locul unei economii naţionale în economia mondială atât prin mărimea populaţiei cât şi prin consumul total.
e) Sectorul terţiar se referă la cercetarea ştiinţifică.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare

a	A	Economia naţională este asimilată ca importanţă celulei din organism
b	F	Chiar dacă nu este prezent în toate economiile, sectorul cuaternar există din punct de vedere teoretic în sectorizarea unei economii naţionale
c	A	Există structuri specifice pentru toate sectoarele economiilor, sectorul cuaternar fiind specific ţărilor dezvoltate
d	A	Dimensiunea pieţei interne determină cele două componente amintite
e	F	Sectorul terţiar este sectorul serviciilor

Aplicaţii:

1. Analizaţi comparativ, din cinci puncte de vedere economia americană cu cea japoneză. Acelaşi tip de analiză realizaţi-l în ceea ce priveşte economia Rusiei şi economia Norvegiei.
2. Găsiţi câte un cuvânt/expresie care să sintetizeze specific economia următoarelor ţări: SUA, Japonia, China, Coreea de Sud, Rusia, Finlanda, Olanda, Brazilia, India, Norvegia.
3. Exemplificaţi pentru o ţară aleasă structura pe sectoare a economiei sale naţionale.
4. Apreciaţi şi motivaţi aprecierea următoarei afirmaţii: O cotă de piaţă de 5% în China este mai importantă decât o cotă de piaţă de 20% în Grecia.

Bibliografie selectivă

1) Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureşti, 1999
2) Gamblin, A., Economia lumii 2004, Editura ştiinţelor Sociale şi Politice, 2003
3) Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Editura Polirom, Bucureşti, 2004

Unitatea de învăţare nr. 3 Componentele economiei mondiale. Piaţa mondială şi Segmentarea pie ţei mondiale.

1. Piaţa mondială şi caracteristicile sale 16
2. Segmentarea pieţei mondiale 17

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1.să definească conceptul de piaţă mondială

2. să caracterizeze fluxul economic internaţional şi circuitul economic mondial

3. să poată exemplifica un flux economic internaţional

4. să descrie segmentele pieţei mondiale

1. Piaţa mondială şi caracteristicile sale

Odată cu dezvoltarea relaţiilor internaţionale a apărut şi o piaţă specifică în cadrul căreia aceste relaţii se manifestă. Aceasta este piaţa mondială.

Piaţa mondială reprezintă ansamblul schimburilor internaţionale la care participă ţările şi agenţii economici din diverse ţări ale lumii, inclusiv companiile internaţionale, precum şi o serie de instituţii cu caracter regional sau la nivel planetar.[1]

Piaţa mondială este constituită dintr-o multitudine de subsisteme specifice, în care obiectul de activitate şi agenţii economici prezintă aceleaşi tipuri de caracteristici.

În evoluţia pieţei mondiale există câteva momente mai importante:

a) Perioada marilor descoperiri geografice, care marchează momentul apariţiei schimburilor internaţionale
b) Perioada revoluţiilor industriale şi a dezvoltării producţiei de masă, care marchează dezvoltarea pe scară planetară a schimbului internaţional
c) Perioada de după cel de-al doilea război mondial, în care datorită dezvoltării tehnologice şi a fenomenelor de integrare piaţa mondială a căpătat dimensiune globală.

Pe piaţa mondială au loc legături între agenţii economici din diferite. Aceste legături constituie fluxuri economice internaţionale. Un flux economic internaţional este caracterizat de următoarele elemente:

- două categorii de agenţi economici, aflaţi în ţări diferite
- un bun sau o categorie de bunuri, într-o cantitate şi frecvenţă dată (obiectul tranzacţiei)
- o legătură bidirecţională între cele două categorii de agenţi economici

Spre exemplu, să presupunem un import de 1000 t de grâu, de la un agent economic din România (exportator) către un agent economic din Polonia (importator).

[1] Crețoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie mondială, Editura Porto-Franco, Galați, 2000

Valoarea acestei tranzacţii este de 5000 euro. Fluxul economic poate fi reprezentat astfel:

Figura nr. 1 Flux economic internaţional

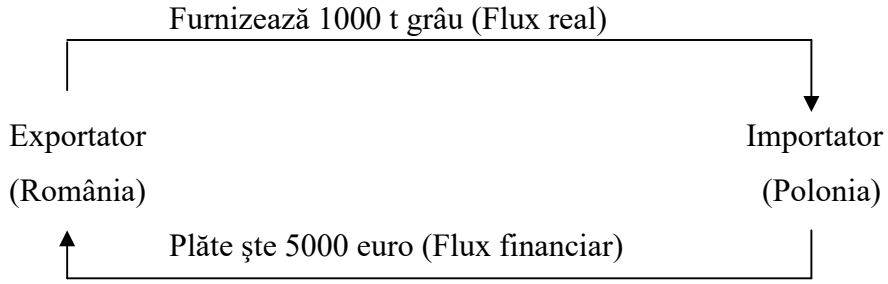

Totalitatea fluxurilor economice internaţionale alcătuiesc circuitul economic mondial. Fluxurile economice internaţionale sunt specifice pieţelor internaţionale specifice, iar circuitul economic mondial – pieţei mondiale.

2. Segmentarea pieţei mondiale

Pe piaţa mondială se tranzacţionează atât bunuri şi servicii, cât şi forţă de muncă şi capitaluri. Pentru fiecare se crează fluxuri specifice, şi, deci, subpieţe (segmente specifice). Pentru a realiza segmentarea pieţei mondiale, se pleacă de la segmentarea pieţei naţionale. Se obţin astfel următoarele segmente:

Tabel nr. 2 Segmentele pieţei mondiale

Segment al pieţei naţionale	Segment al pieţei mondiale
Piaţa bunurilor şi serviciilor	Piaţa internaţională a bunurilor şi serviciilor (comerţul internaţional)
Piaţa muncii	Piaţa internaţională a muncii
Piaţa monetară	Piaţa schimburilor valutare
Piaţa capitalurilor	Piaţa internaţională a capitalurilor
	Piaţa ideilor şi cercetărilor ştiinţifice

Aşa cum se poate observa, spre deosebire de piaţa naţională, pe piaţa mondială apare un nou segment, piaţa cercetării ştiinţifice, întrucât în economia mondială există economii care au dezvoltat şi sectorul cuaternar.

Piaţa internaţională a bunurilor şi serviciilor este cea mai reprezentativă piaţă din economia mondială. Cel mai mare volum de schimburi internaţionale se desfăşoară pe acest segment. Comerţul internaţional este activitatea în care sunt implicate, practic, toate economile naţionale. În 2007 producţia de bunuri şi servicii s-a ridicat la cca 50 000 miliarde , din care mai mult de 30% (respectiv peste 16 000 de miliarde) au fost implicate în comerţul mondial.[1]

Piaţa internaţională a muncii include totalitatea schimburilor cu forţă de muncă. În epoca contemporană, datorită dezvoltării societăţii forţa de muncă, deşi destul de puţin mobilă, se deplasează mult mai uşor. Mai mult există tentaţia unor venituri salariale mai mari, ceea ce a determinat apariţia a numeroase fluxuri internaţionale de forţă de muncă.

Piaţa schimburilor valutare s-a dezvoltat odată cu dezvoltarea relaţiilor comerciale. Fluxurile reale antrenate de comerţul internaţional sunt dublate de fluxuri monetare care, în context internaţional se concretizează în plata prin intermediul diferitelor valute.

Piaţa internaţională a capitalurilor include totalitatea tranzacţiilor cu titluri de valoare, la nivel internaţional. Actorii pe această piaţă sunt băncile comerciale, bănci centrale, corporaţii financiare, agenţii guvernamentale, etc.

Piaţa internaţională a cercetării ştiinţifice este o componentă mai recent apărută în cadrul pieţei mondiale. Existenţa ei se datorează dezvoltării cercetării ştiinţifice, în special în ţările dezvoltate.

Rezumat

1. Piaţa mondială este cea mai complexă piaţă pe care o studiază ştiinţa economică, fiind o extrapolare la nivel internaţional a pieţei naţionale.
2. Ansamblul relaţiilor dintre agenţii economici din diferite ţări formează fluxul economic internaţional, iar totalitatea acestor fluxuri formează circuitul economic mondial.
3. Segmentele pieţei mondiale sunt o extindere a segmentelor pieţelor naţionale (piaţa bunurilor, piaţa muncii, piaţa capitalurilor, piaţa monetară), la care se adaugă piaţa cercetării ştiinţifice.

Termeni cheie: piaţa mondială, flux economic internaţional, circuit economic mondial, segmentarea pieţei mondiale, piaţa internaţională a bunurilor şi serviciilo, piaţa internaţională a muncii, piaţa schimburilor valutare, piaţa internaţională a capitalurilor, piaţa internaţională a cercetării ştiinţifice.

[1] Krugman, P., Obstfeld, M., International Economics, Eight Edition, Pearson International Edition, 2008, pag 12

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Piaţa mondială reprezintă cea mai complexă formă de piaţă existentă
b) Fluxul economic internaţional desemnează legături între agenţi economici din ţări diferite
c) Circuitul economic mondial nu include fluxuri economice, între cele două neexistând o legătură.
d) Piaţa internaţională a bunurilor şi serviciilor se referă la comerţul internaţional
e) Piaţa internaţională a cercetării ştiinţifice este specifică pieţei mondiale.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	Spre deosebire de alte pieţe, piaţa mondială presupune şi dimensiunea internaţională a fenomenelor
b	A	Conform definiţiei fluxului economic internaţional
c	F	Circuitul economic mondial reprezintă totalitatea fluxurilor economice internaţionale, incluzându-le, deci, pe acestea
d	A	Schimburile internaţionale cu bunuri şi servicii sunt obiectul comerţului internaţional
e	A	Întrucât nu toate economiile naţionale au acest sector, el nu poate fi specific economiei naţionale.

Aplicaţii:

1. Construiţi un exemplu de flux economic internaţional, pentru o operaţiune de comerţ exterior. Pentru aceasta aveţi în vedere următoarele:
    a. Descrierea exactă a operaţiunii
    b. Stabilirea fluxului real şi a celui monetar
    c. Construirea unei scheme care să sugereze cât mai bine exemplul dat.
2. Apelând la date statistice caracterizaţi unul din segmentele pieţei mondiale.
3. Pentru un segment dat, analizaţi în cca o pagină o piaţă naţională comparând-o cu segmentul similar al pieţei mondiale.

Bibliografie selectivă:

1) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
2) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004
3) World Bank

Unitatea de învăţare nr. 4 Guvernarea economiei mondiale. Organizaţii şi instituţii interna ţionale

1. Problema guvernanţei în economia mondială. Puteri în economia mondială 21
2. Instituţii şi organizaţii internaţionale implicate în economia mondială 22

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să definească noţiunea de putere mondială şi să aplice toate înţelesurile sale pe un caz concret.
2. să descrie o organizaţie internaţională cu vocaţie mondială
3. să descrie cel puţin o organizaţie internaţională specifică segmentelor pieţei mondiale
4. să rezume problematica guvernanţei economiei mondiale

1. Problema guvernanţei în economia mondială. Puteri în economia mondială

Managementul economiei globale reprezintă una din cele mai actuale problematici ale ştiinţei economice. Principala problemă pe care o ridică posibila idee de guvernare a economiei globale este aceea că integrarea economiei globale a fost mult mai rapidă decât capacităţile sale de a asigura managementul noilor forţe, noilor tipuri de relaţii economice şi noilor relaţii între state. Vorbim de o economie complexă, cu nu număr crescut de economii naţionale care o compun, cu nivele diferite de dezvoltare, cu sisteme diferite de organizare a economiilor, cu politici macroeconomice aplicate specific, etc.

Teoria economică susţine că cel mai bun conducător al pieţei ar fi chiar forţele ei. Însă nu toate statele agreează această idee. Există state a căror orientare politică (cu implicaţii directe în economic) presupune implicarea destul de ridicată a statului în economie. Mai mult decât atât, există în economia mondială state puternice şi grupuri de interese care nu-şi doresc neapărat laissez faire-ul.

Noţiunea de putere mondială presupune capacitatea de a influenţa şi controla fenomene din economia mondială sau de a impune/direcţiona orientări unor parteneri de relaţii economice internaţionale. Puterea în economia mondială presupune existenţa mai multor componente:

1. puterea economică
2. puterea militară
3. puterea fizică
4. puterea politică
5. puterea sistemului naţional de valori

Puterea economică derivă din capacitatea economiei de a se afirma pe plan internaţional şi poate fi evaluată prin participarea acesteia în comerţul mondial, productivitatea muncii, forţa sa financiară, etc. (spre exemplu, SUA).

Puterea militară derivă din capacităţile militare ale statului şi, deşi unii susţin că nu ar trebui să fie luată în discuţie în evaluările din economia mondială, conferă ţării care o deţine şi posibilitatea unei poziţii dominante pe piaţa mondială. (vezi cazul Rusiei).

Puterea fizică se referă la dimensiunile statului, la resursele de care dispune, la dimensiunea pieţei interne şi a forţei de muncă, etc. (ilustrative în acest sens sunt exemplele Rusiei sau Chinei).

Puterea politică se referă la capacitatea statului de influenţa politic fenomene din economia mondială.

Puterea sistemului naţional de valori presupune modul în care anumite valori specifice unei ţări sunt insuflate altor ţări din economia mondială (astfel limba engleză devine tot mai cunoscută în toate ţările lumii, tot mai multe ţări adoptă sărbători iniţial nespecifice – Valentines Day, spre exemplu, iar mâncarea chinezească este agreată de o sumedenie de alte ţări).

Există state care acoperă multe din valenţele puterii mondiale, sau chiar pe toate. Este vorba despre SUA, Japonia, China, Rusia sau Germania.

În acest context, problema creerii unor structuri specifice economiei mondiale, care să o guverneze după nişte principii valabile şi acceptabile pentru toate economiile eterogene care o compun, şi care să fie acceptate ca autorităţi de către acestea a devenit o preocupare foarte serioasă, în special în sec al XXlea, când economia mondială a devenit o constantă a tuturor statelor naţionale ale lumii.

2. Instituţii şi organizaţii internaţionale implicate în economia mondială

Instituţiile şi organizaţiile internaţionale implicate în economia mondială pot fi clasificate în două categorii:

1) organizaţii cu vocaţie mondială (Organizaţia Naţiunilor Unite)
2) organizaţii specifice segmentelor pieţei mondiale (Organizaţia Mondială a Comerţului, Organizaţia Internaţională a Muncii, Grupul Băncii Mondiale, Fondul Monetar Internaţional)

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE (ONU) ȚI SISTEMUL NAȚIUNILOR UNITE

ONU a fost creată în 1945 pe baza Chartei Naţiunilor Unite semnată la 26 iunie 1945 de către 50 de state. Actualmente ONU numără 191 de ţări.

În momentul creării, ONU şi-a propus următoarele scopuri:[1]

- menţinerea păcii şi securităţii internaţionale
- dezvoltarea relaţiilor între naţiuni, întemeiată pe principiul egalităţii
- cooperarea internaţională
- să fie un centru în care să se armonizeze eforturile naţiunilor către atingerea scopurilor comune

Limbile oficiale ale ONU sunt: chineza, engleza, franceza, rusa, spaniola şi araba(în Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic şi Social).

Structura administrativă presupune următoarele:

1) Adunarea Generală
2) Consiliul de Securitate
3) Consiliul Economic şi Social (ECOSOC)
4) Curtea Internaţională de Justiţie (CIJ)
5) Consiliul de Tutelă
6) Secretariatul

Adunarea Generală este reprezentată de fiecare stat-membru. Sistemul de vot este cel al majorităţii simple, pentru problemele considerate mai importante fiind necesare 2/3 din voturile exprimate. Adunarea Generală a ONU se întruneşte în sesiuni ordinare anuale (septembrie) şi în sesiuni speciale (care pot fi convocate în 24 de ore).

Consiliul de Securitate a fost creat cu scopul de menţinere a păcii şi securităţii internaţionale, fiind singura organizaţie care poate ordona acţiuni armate. Este alcătuit din 15 membri, astfel:

- 5 membri permanenţi (SUA, Franţa, Marea Britanie, China, Rusia)
- 10 membri nepermanenţi, aleşi de Adunarea Generală pe o perioadă de 2 ani

Deciziile în Consiliul de Securitate se iau cu o majoritate de 9 voturi (pentru problemele de procedură) şi cu majoritate de 9 voturi, în care, însă, sunt obligatorii voturile celor 5 membri permanenţi (pentru problemele mai importante).

Consiliul Economic şi Social (ECOSOC) coordonează acţiunile ONU din domeniul economic şi social.

Curtea Internaţională de Justiţie (CIJ) reglementează diferendele dintre state şi oferă consultanţă juridică ONU şi agenţiilor specializate. Este alcătuită din 15 judecători aleşi de

[1] Zaharia, R.M., Economie mondială, Editura ASE, 2004, pag 108

Adunarea Generală şi Consiliul de Securitate, fiecare stat având având maxim un judecător. Consiliul de Tutelă supraveghează teritoriile aflate sub tutela ONU, adică acele teritorii aflate sub mandat ONU care nu se pot autoguverna.

Secretariatul General este o instituţie permanentă alcătuită din oficii conduse de un secretar general.

Organizaţiile care fac parte din ONU sunt prezentate în Anexa nr 1

ORGANIZAțIA MONDIALĂ A COMERțULUI (OMC)

Apariţia Organizaţiei Mondiale a Comerţului îşi are originea în Acordul general pentru Tarife şi Comerţ -GATT, ONU implicându-se la sfârşitul celui de-al doilea război mondial în crearea unei organizaţii care să contribuie la eliminarea treptată a tuturor barierelor comerciale, în vederea dezvoltării economice prin comerţul mondial.

GATT este un tratat multilateral interguvernamental, ţările semnatare asumându-şi respectarea unor reguli stabilite de comun acord.

În 1986 membrii semnatari GATT s-au reunit la Punta del Este pentru ceea ce avea să devină cunoscută ca Runda Uruguay. Runda s-a încheiat după negocieri intense, un acord fiind încheiat în aprilie 1994. Printre prevederile acestuia se număra şi aceea care stipula crearea Organizaţiei Mondiale a Comerţului.

Prima reuniune a OMC s-a desfăşurat la Singapore în 1996, la ea participând 128 de state membre şi 28 de ţări cu statut de observator.

BANCA MONDIALĂ ŞI GRUPUL BĂNCII MONDIALE

Banca Internaţională de Reconstrucţie şi Dezvoltare (BIRD), cunoscută, mai ales ca Banca Mondialăa fost creată de Conferinţa Monetară şi Financiară de la Bretton Woods (iulie 1944) . Ulterior, pe lângă acest organism au mai fost create încă trei instituţii ajutătoare:

a) Corporaţia Financiară Internaţională (CFI)
b) Asociaţia Internaţională de Dezvoltare (AID)
c) Agenţia de Garantare Multilaterală a Investiţiilor (MIGA)

Conform acordurilor încheiate la Bretton Woods, membrii BIRD trebuie să fie şi membrii ai FMI. Actualmete BIRD are 183 de ţări membre.

Resursele BIRD au următoarele surse principale de provenienţă:

1) Cote subscrise de către fiecare stat-membru

2) Alte venituri, obţinute din operaţiuni bancare proprii, plasamante pe piaţa obligaţiunilor, etc
3) Împrumuturi proprii

Prin resursele alocate BIRD sprijină reconstrucţia şi dezvoltarea ţărilor în dezvoltare, acordând credite pe considerente economice. Aceleaşi scopurile au şi celelalte instituţii, însă pentru ţări mai sărace.

Obiectivele Băncii Mondiale, stabilite la Bretton Woods, sunt:[1]

Tabel nr. 3 Obiectivele BIRD

Obiective principale	Obiective secundare
Sprijinirea reconstrucţiei şi dezvoltării ţărilor membre	Medierea în vederea rezolvării unor litigii internaţionale
Încurajarea investiţiilor străine private, pringaranţii sau participare la împrumuturi	Asistenţă tehnică prin stabilirea şi elaborarea de proiecte tehnice şi caiete de sarcini, acordarea de sprijin băncilor de dezvoltare regionale, etc.
Stimularea dezvoltării echilibrate pe termen lung a comerţului internaţional şi menţinerea unor balanţe de conturi echilibrate	Înfiinţarea unor consorţii bancare , în vederea mobilizării de fonduri pentru acordarea de asistenţă financiară
Coordonarea împrumuturilor acordate sau garantate de BIRD cu împrumuturi obţinute pe alte căi	Rol de consilier tehnic pe lângă diverse instituţii internaţionale care solicită sprijin
Ajutarea statelor-membre în efortul de trecere de la economia de război la economiade piaţă	

Sursa: Zaharia, R.M., Economie mondială, Editura ASE, 2004

FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL (FMI)

FMI a fost creat, împreună cu BIRD, tot în cadrul Conferinţei de la Bretton Woods (iulie 1944). Activitatea sa a început la 1 martie1947.

În prezent, FMI are 179 de ţări membre (România fiind membră din 15 decembrie 1972).

[1] Zaharia, R.M., Economie mondială, Editura ASE, 2004, pag131

Resursele financiare ale FMI se constituie din:

a) Vărsăminte efectuate de ţările membre, numite cote-părţi sau cote de participare
b) Credite puse la dispoziţia sa de unle ţări industrializate
c) Venituri din dobânzi
d) Alte venituri, cum ar fi, spre exemplu, veniturile din investiţii proprii

FMI nu acţionează ca o bancă, ci ca o instituţie financiară, în sensul că nu modifică valoarea totală a lichidităţilor, ci numai structura acestora, pe diferite valute. Politica tranşelor de credit cuprinde, în principal:[1]

1) Aranjamente de tip stand-by – linii de credit pe termen mediu, în favoarea unor ţări în dificultate pe baza unor programe de reformă
2) Facilităţi de transformare sistemică - care asigurăsporirea posibilităţilor de asistenţă financiară pentru ţările-membre aflate în dificultate datorită tranziţiei la economia de piaţă
3) Facilitatea de ajustare structurală extinsă – se oferă celor mai sărace ţări şi în credite pe 5-10 ani cu rata dobânzii de 0,5%
4) Finanţarea stocurilor tampon – prin care ţările în dezvoltare stochează produse primare în scopul reducerii ofertei pot angaja o tranşă suplimentară de credite de până la 25%din cotele lor părţi, cu condiţia ca aceste stocuri tampon să fie concordante cu normele ONU
5) Finanţarea extinsă – creată pentru ţările care se confruntă cu grave dezechilibre ale balanţelor de plăţi sau ţările cu ritm lent de dezvoltare

ORGANIZAțIA INTERNAțIONALĂ A MUNCII (OIM)[2]

Organizaţia Internaţională a Muncii (OIM) este agenţia specializată a Natiunilor Unite care caută să promoveze justiţia socială şi recunoaşterea internaţională a drepturilor omului şi drepturilor muncii.

OIM a fost fondată în 1919 şi a devenit prima agenţie specializată a Organizaţiei Naţiunilor Unite (ONU) in 1946.

[1] Marin, G., Economia mondială, Editura Independența Economică, 1996, preluare din Zaharia, R.M., Economie mondială, Editura ASE, 2004, pag 124
[2] www.fsanp.ro

OIM formulează standardele internaţionale în domeniul muncii sub forma unor Convenţii şi Recomandări. Acestea stabilesc normele de bază ale dreptului muncii: libertatea asocierii, dreptul la organizare, negocierea colectivă, abolirea muncii forţate, egalitatea şanselor şi tratamentului şi alte standarde care reglementează întreg spectrul problemelor dreptului muncii.

Organizaţia Internaţională a Muncii (OIM) acordă asistenţă tehnică, în principal, în domenii ca:

- pregătirea şi reabilitarea profesional/ocupaţională;
- politica angajărilor;
- managementul muncii;
- dreptul muncii;
- condiţii de muncă.

Rezumat:

1. Problema guvernării economiei mondiale este departe de a fi rezolvată, guvrnanţa economiei mondiale fiind o problemă foarte complexă şi greu de rezolvat.
2. Ordinea economică mondială este determinată de capacitatea ţărilor de a se implica şi de a influenţa fenomenele economice mondiale, ceea ce determină puterea lor în economia mondială.
3. La nivel internaţional există două categorii de instituţii şi organizaţii: organizaţii cu vocaţie mondială (Organizaţia Naţiunilor Unite) şi organizaţii specifice segmentelor pieţei mondiale (Organizaţia Mondială a Comerţului, Organizaţia Internaţională a Muncii, Grupul Băncii Mondiale, Fondul Monetar Internaţional).

Termeni cheie: putere mondială, ordine economică mondială, ONU, GATT, OMC, FMI, OIM.

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii

a) Ordinea economică mondială este determinată doar de puterea economică.
b) ONU este o organizaţie cu vocaţie mondială.
c) Fondurile FMI sunt constituite din cote-părţi
d) OMC este precursorul GATT

e) Instituţia care gestionează probleme economice şi sociale la nivel internaţional este Consiliul de Tutelă al ONU

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	F	Noţiunea de putere mondială este mai complexă, incluzând şi puterea militară, politică, puterea sistemului naţional de valori
b	A	Organizaţia se ocupă de probleme globale, şi nu strict legată de pieţe specifice
c	A	Acest sistem este principala formă de constituire a fondurilor FMI
d	F	GATT a precedat OMC
e	F	ECOSOC este instituţia care gestionează probleme economice şi sociale la nivel internaţional

Aplicaţii:

1. Descrieţi în cca o pagină o activitate specifică a unei organizaţii internaţionale
2. Demonstraţi pe componentele noţiunii de putere mondială că SUA este cea mai mare putere economică mondială

Bibliografie selectivă:

1) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
2) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004
3) Stutz, F., Warf, B., The World Economy, Pearson Prentice Hall, 2007

MODULUL NR: 2 PRIVIRE ASUPRA ECONOMIEI MONDIALE CONTEMPORANE

Unitatea de învăţare nr. 5 : Ţările dezvoltate. Caracterizare generală a ţărilor Dezvoltate

1. Clasificarea economiilor naţionale 29
2. Caracterizare generală a ţărilor dezvoltate 30

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să categorisească economiile naţionale cel puţin din trei puncte de vedere (,ărimea populaţiei, potenţialul economic, nivelul de dezvoltare)
2. să enunţe cel puţin 10 caracteristici ale ţărilor dezvoltate
3. să descrie OECD
4. să descrie G7/G8

1. Clasificarea economiilor naţionale

În încercarea unui studiu mai sintetic al economiei mondiale, considerăm necesară realizarea unor clasificări ale economiilor naţionale, studiul lor urmând a se realiza plecând de la această clasificare.

1. dpdv al mărimii populaţiei

B. țări mari (peste 50 mil loc)

C. țări mijlocii (15-50 mil)

D. țări mici (până la 15 mil loc)

2. dpdv al potenţialului economic

B. țări cu mare putere industrială (SUA, Japonia, Germania, Franţa, Marea Britanie)

C. țări mari cu orientare industrială sau primară (China, Rusia, Brazilia, India)

D. țări mijlocii industriale (Spania, Australia, Africa de Sud)

E. țări mici industriale (Olanda, Elveţia, Belgia, Suedia, Austria, Danemarca, Finlanda, Noua Zeelandă)

3. dpdv al nivelului de dezvoltare

A. țări dezvoltate cu economie de piaţă (OCDE)

B. țări în dezvoltare şi ţări în tranziţie

C. țări subdezvoltate

Din cele prezentate mai înainte considerăm mai adaptat studiului nostru punctul de vedere conform căruia studiul obiectivelor propuse s-ar realiza mai bine ţinând cont de nivelul de dezvoltare al ţărilor.

2. Caracterizare generală a ţărilor dezvoltate

Includerea într-una din aceste categorii se face în funcţie de diferiţi indicatori, precum gradul de industrializare, dezvoltarea umană, reprezentarea în economia mondială, etc.

Ca o caracterizare generală, o economiile dezvoltate prezintă următoarele:

1) Sunt ţări cu economie de piaţă, chiar dacă unii susţin în continuare criza postcapitalismului de după cel de-al doilea război mondial. Totuşi, aceste economii şiau dovedit cel mai bine viabilitatea şi eficienţa, vazându-se pe propeietatea privată.
2) Ca forme de stat, cele mai multe dintre ele sunt republici, dar există şi câteva monarhii (Marea Britanie, Belgia, Olanda,Spania, Norvegia, Suedia, Danemarca)
3) Sunt ţări cu eficienţă economică de ansamblu ridicată, eficienţă care se regăseşte în prductivitatea ridicată a muncii, în PIB/locuitor ridicat, în consumul/locuitor crescut, etc. Eficienţa ridicată poate fi explicată prin revoluţia managerială pe care au aplicat-o aceste ţări.
4) Avansul lor economic în comparaţie cu alte state poate fi pus în special pe o dezvoltare extensivă în factori de producţie , economia lor bazându-se din ce în ce mai mult pe informaţie şi tehnologie
5) Au o structură a economiei diversificată, cu o proporţie specifică a sectoarelor în economie. Astfel, sectorul primar prezintă o pondere foarte redusă în comparaţie cu celelalte, cel mai bine reprezentate sectoare fiind cele ale industriei şi serviciilor (spre exemplu, în 2000, economia SUA avea 3% din populaţie antrenată în agricultură, producând cu aceasta pentru toată ţara). Mai mult decât atât, chiar şi sectorul primar este puternic industrializat
6) Au un grad de alfabetizare de 100% (acest fapt le influenţează pozitiv şi indicele dezvoltării umane) .
7) Populaţiile lor au acces la asistenţă sanitară şi servicii de asigurări
8) Domină economia mondială dpdv al comerţului internaţional, investiţiilor străine, tehnologiei, etc. Spre exemplu, nu numai că din punct de vedere al volumului comerţului aceste ţări domină comerţul mondial, dar şi din punct de vedere al structurii comerţului aceste ţări dovedesc eficienţă. Astfel ele importă produse cu valoare adăugată mică şi exportă produse cu valoare adăugată mare.
9) Reprezintă locul de provenienţă al celor mai multe societăţi transnaţionale, fiind astfel cele mai reprezentative ţări în procesul globalizării. Chiar se afirmă că acesta ţări au contribuit la transnaţionalizarea vieţii economice.

10) Au monedele cele mai puternice, unele din ele fiind monede de rezervă pentru celelalte ţări ale lumii
11) Pieţele financiare cele mai reprezentative se găsesc în ţările dezvoltate
12) Înregistrează cele mai mari realizări în domeniul cercetării-dezvoltării

Trebuie să facem observaţia că aceste caracteristici nu sunt general valabile pentru toate ţările. Există ţări nou intrate în grupul ţărilor dezvoltate, care nu îndeplinesc chiar toate aceste trăsături, ceea ce ăi face pe unii să la conteste calitatea de ţări dezvoltate.

țările dezvoltate alcătuiesc Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare (OCDE) . Din rândul acestora fac parte: SUA, Japonia, Germania, Franţa, Marea Britanie, Norvegia, Suedia, Finlanda, Danemarca, Belgia, Olanda, Luxemburg, Spania, Italia, Irlanda, Elveţia, Australia, Noua Zeelandă, Canada, Cehia, Ungaria, Slovacia, Mexic, Turcia, Coreea de Sud, Polonia, Grecia, Islanda.

În mod succint, economiile acestor ţări pot fi caracterizate astfel:

Tabel nr 4 Țările OCDE

Țară	Caracterizare
SUA	Cea mai mare putere mondială, cel mai reprezentativ stat din punct de vedere militar, economic (în special servicii şi industrie), cea mai reprezentativă economie de piaţă
Japonia	Cel mai puternic stat asiatic, economie de piaţă cu grad ridicat de intervenţie a statului în economie, nivel de dezvoltare industrială ridicat
Germania	Economie dezvoltată, industrie (autoturisme), servicii
Franţa	Industrie dezvoltată (ramuri de vârf), servicii (peste 50% din populaţia activă)
Marea Britanie	Industrie dezvoltată, servicii (servicii financiare), centru financiar important al economiei mondiale
Norvegia	Nivel ridicat de trai, aIIIa putere în industria extractivă a petrolului
Suedia	Economie de piaţă dirijată, nivel ridicat de industrializare, nivel de trai foarte ridicat
Finlanda	Nivel ridicat de trai, protecţie socială ridicată, industrii de vârf (telecomunicaţii)
Danemarca	Potenţial economic valorificat eficient, orientare industrială
Belgia	Potenţial economic eficient valorificat
Olanda	Putere economică venită din istorie, agricultură intensivă, industrie dezvoltată (petrochimie, electronică, industrie alimentară), poziţie
	geostrategică avantajoasă
Luxemburg	Potenţial economic relativ redus, dar eficienţa valorificării lui este foarte mare (PIB/locuitor a fost în mulţi ani cel mai mare din lume)

Spania	Economie cu creştere economică deosebită
Italia	Deşi mulţi ani instabilă politic, cunoaşte creştere economică
Irlanda	Economie cu creştere economică deosebită
Elveţia	Industrie dezvoltată (alimentară, mecanică fină, farmaceutică)
Australia	Una din cele mai prospere economii, implicare din ce în ce mai ridicată în economia mondială
Noua Zeelandă	Potenţial economic ridicat, rate de creştere relativ ridicate şi constante (cca 4%)
Canada	În primele 7 ţări ale lumii, inclusiv din perspectiva IDU, rol crescut în comerţul regional şi mondial
Cehia	Deşi fostă ţară în tranziţie, a cunoscut un ritm de creştere semnificativ, în special prin dezvoltarea sectorului industrial.
Ungaria	Sector industrial complet reformat, cu creşteri industriale semnificative
Slovacia	Singura ţară care îndeplineşte criteriile de convergenţă la euro ale UE, depăşind cu succes momentul tranziţiei la economia de piaţă
Polonia	ţara cu cel mai mare volum de investiţii străine dintre TCEE, cu creştere economică susţinută
Turcia	Economie realnsată la începutul anilor 2000
Mexic	În ciuda unor perioade alternante de creştere economică şi recesiune, implicarea tot mai mare în structurile regionale şi legătura cu SUA şi Canada a dus la creşterea implcării sale în economia mondială.
Coreea de Sud	Unul din tigrii asiatici, cu creşteri economice ridicate, cu grad ridicat de intervenţie a statului în economie
Grecia	Reprezintă primul investitor internaţional în Balcani
Islanda	Balanţă comercială excedentară, rată de alfabetizare ridicată, IDU crescut
Portugalia	Deşi are deficit bugetar, ritmul său de creştere a scăzut, se află în plin proces de reformă economică şi instituţională
Austria	Economie dezvoltată, mult legată de cea a Germaniei, cu mare grad de industrializare

ţările OECD sunt dominate de ungrup de ţări care alcătuiesc Grupul celor 7/8 (G7/G8). Aceste ţări sunt considerate a fi cele mai puternice ţări din lume. Rusia face parte dintre ele (de aici titulatura de G7/G8), datorită marii sale puteri fizice (resurse naturale) dar şi militare, chiar dacă nu este o putere economică.

Rezumat:

1. La nivel mondial există un grup de ţări dezvoltate, ţări a căror importanţă în economia mondială este extrem de ridicată. Ele formează OECD.
2. Din rândul acestora se detaşează G7/G8.

3. țările dezvoltate prezintă nişte caracteristici comune, caracteristici care se leagă în principal de nivelul lor de dezvoltare.

Termeni cheie: economie de piaţă, economie dezvoltată, potenţial economic, nivel de dezvoltare, OECD, G7/G8

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii

a) țările dezvoltate au o structură specifică a sectoarelor în economie
b) Populaţia din ţările dezvoltate are un grad mediu de alfabetizare
c) țările dezvoltate reprezintă principala sursă de provenienţă a societăţilor transnaţionale
d) În comerţul mondial ţările dezvoltate exportă cu precădere produse cu valoare adăugată mică şi importă bunuri cu valoare adăugată mare.
e) Toate ţările dezvoltate au aceleaşi caracteristici

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	Se poate observa din statistici o structră specifică
b	F	În ţările dezvoltate există cel mai mare grad de alfabetizare (apropiat de 100%)
c	A	Forţa economică a firmelor din aceste ţări le permite să se transforme în mari investitori la nivel internaţionali
d	F	Raportul este invers
e	F	țările dezvoltate au câteva caracteristici comune, dar există pentru fiecare în parte caracteristici specifice.

Aplicaţii:

1. Demonstraţi, pe baza unor date culese individual că 3 ţări sunt ţări dezvoltate.
2. Caracterizaţi economia unei ţări dezvoltate din perspectiva caracteristicilor enumerate în curs.
3. Descrieţi importanţa G7-G8 în desfăşurarea evenimentelor economice şi politice în anii 90

Bibliografie selectivă

1) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
2) Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureşti, 1999
3) Gamblin, A., Economia lumii 2004, Editura ştiinţelor Sociale şi Politice, 2003
4) Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Editura Polirom, Bucureşti, 2004 5) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004

Unitatea de învăţare nr 6 Politici economice în ţările dezvoltate

1.Politica monetară..... 35
2.Politica comercială..... 36

3.Politica bugetară 38
4.Politica industrială 39

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să identifice şi să descrie principalele instrumente ale politicii monetare
2. să identifice şi să descrie principalele instrumente ale politicii comerciale
3. să descrie tipologia politicii comerciale şi să exemplifice cazuri concrete
4. să identifice principalele tipuri de politică bugetară şi funcţiile acesteia
5. să identifice şi să descrie principalele tipuri de politică industrială şi să exemplifice aceste tipuri

1. Politica monetară

Politica monetară reprezintă acţiunea statului prin acţiune asupra ofertei de monedă sau a ratei dobânzii în vederea stabilizării macroeconomice.

Principalul scop al politicii monetare este acela al controlului masei monetare, al corelării acesteia cu volumul de bunuri şi servicii, în vederea reducerii inflaţiei şi a stabilităţii preţurilor.

Un rol esenţial în elaborarea, implementarea şi supravegherea politicii monetare îl are Banca Centrală a statului respectiv. Băncile Centrale sunt bănci care din perspectiva politicii monetare sunt independente faţă de băncile comerciale. Modul lor de constituire şi funcţionare diferă de la ţară la alta. Astfel, în Marea Britanie, proprietatea capitalului este deţinută de stat, colaborând cu Trezoreria în problemele de emisiune monetară; în Germania Bundesbank este una din cele mai independente bănci din lume; în Japonia proprietatea asupra capitalului este deţinută de acţionari privaţi; în SUA Banca Centrală (numită Sistemul Federal de Rezerve) este deţinută de băncile comerciale.

Sistemul Federal de Rezerve (FED)[1]

[1] Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureţti, 1999, pag 71

Crearea FED a fost un proces mai îndelungat care a constat în înfiinţarea unor bănci centrale în 1811 şi 1816. Abia în 1913, prin Federal reserve Act s-a înfiinţat a treia bancă centrală – FED

FED este organizată ca un sistem piramidal astfel:

- Consiliul Guvernatorilor – 7 membri în frunte cu 1 preşedinte, numiţi pe o perioadă de 14 ani
- Băncile Federale de Rezervă - 12 bănci controlate de Consiliu (sunt 12 Bănci federale, câte una în fiecare district)

Băncile Federale au rol de bănci centrale în fiecare district

- Bănci comerciale private – păstrează rezerve la depozitele Băncilor Federale, având dreptul în contrapartidă la împrumuturi şi operaţiuni de scontare

Puterea de decizie este deţinută de Federal Open – Market Comitee, un comitet alcătuit din 7 membri ai Consiliului şi preşedintele Băncii districtului New York

2. Politica comercială

Politica comercială reprezintă totalitatea instrumentelor utilizate de către stat în reglementarea relaţiilor sale comerciale externe. Scopul acestei politici este de menţinere a unui echilibru optim în schimburile comerciale a unei ţări, cunoscut fiind faptul că echilibrul balanţei comerciale influenţează şi echilibrul balanţei de plăţi.

Politica comercială este realizată prin următoarele categorii de instrumente:

1) Instrumente tarifare (taxele vamale)
2) Instrumente netarifare
3) Instrumente de natură promoţională (de promovare şi stimulare a exporturilor)

Instrumentele tarifare sunt reprezentate de taxele vamele, care reprezintă impozite indirecte aplicate mărfurilor, care se adaugă la preţul produsului importat.

Taxele vamale pot fi de trei categorii:

a) Taxe vamale advalorem, percepute ca % din valoarea mărfii
b) Taxe vamale specifice, percepute pe unitatea de marfă importată
c) Taxe vamale mixte

Instrumentele netarifare îmbracă forme nemonetare, fiind uneori greu de identificat. Acestea sunt:

a) Bariere care implică o limitare cantitativă directă a importurilor (interdicţii la import, contongente de import, licenţe de import, limitări voluntare la export,)

b) Bariere care implică o limitare indirectă a importurilor prin mecanismul preţurilor (preţuri minime şi maxime la import, ajustări fiscale la frontieră, depuneri prealabile în valută la import)
c) Bariere care decurg din formalităţile vamale şi administrative privind importurile (evaluarea valorii mărfurilor în vamă, documete şi formalităţi suplimentare)
d) Bariere care decurg din participarea statului la activitatea comercială(achiziţii guvernamentale, comerţul de stat, monopolul de stat)
e) Bariere care decurg din standardele aplicate (obstacole tehnice, norme sanitare, norme de securitate)

Instrumentele de natură promoţională sunt utilizate de stat pentru a încuraja exporturile. Acestea sunt:

a) Măsuri promoţionale luate la nivel macroeconomic (târguri şi expoziţii, tratate şi acorduri,agenţii şi reprezentanţe în străinătate,informare şi consultanţă)
b) Măsuri de stimulare de natură bugetară (subvenţii directe la export, prime de export) şi fiscală (scăderi sau scutiri de impozite)
c) Măsuri de stimulare de natură financiară (credite de export)
d) Măsuri de natură valutară (primele valutare şi deprecierea monedei naţionale)

Un stat poate aplica, în principal, următoarele tipuri de politică comercială:

1. favorabilă liberului schimb – care utilizează în mod restrâns instrumentele tarifare şi netarifare, economia care aplică o asemenea politică putând fi socotită o economie deschisă. Acest tip de politică poate fi realizată de către statele care pot face faţă concurenţei produselor externe şi care, prin competitivitatea produselor, pot exporta concurând produsele altor ţări (de exemplu, SUA)
2. protecţionistă – utilizează măsuri de limitare a importurilor (inclusiv taxe vamale), în cederea protejării producătorilor autohtoni
3. strategică – reprezintă o variantă a protecţionismului, statul respectiv fixându-şi ca obiectiv încurajarea (chiar şi prin protejare) a unor domenii considerate prioritare. (de exemplu, Japonia).

De cele mai multe ori, statele nu aplică o un singur tip de politică comercială. În funcţie de momentul de timp şi de context, statele optează pentru combinaţii de politici, care să îi favorizeze producătorii locali şi să îi consolideze poziţia pe piaţa internaţională.

Politica comercială a SUA

Până la cel de-al doilea război mondial politica comercială a SUA a fost una de liber schimb. În anii 70 accentuarea deficitului comercial şi creşterea datoriei externe au determinat măsuri protecţioniste (Trade Act), în special netarifare.

Actualmente politica comercială a SUA este caracterizată de următoarele: a) Caracter reactiv

b) Excepţionalism (clauza naţiunii celei mai favorizate)
c) Protecţie tarifară redusă
d) Stimularea exporturilor (programe speciale)

Politica comercială a Japoniei

Analizând instrumentele politicii comerciale aplicate de Japonia rezultă următoarele:

a) Nivel foarte redus al protecţiei tarifare
b) Protecţie netarifară specifică (preferinţa consumatorilor japonezi pentru prduse autohtone, înclinaţia crescută spre economisire, particularităţile reţelelor de distribuţie)
c) Stimularea exporturilor agresivă, susţinută de stat – automobile, produse electronice şi semiconductori, calculatoare; instrumente financiar-bancare, cursul de schimb, marje reduse de profit (strategii ale firmelor)

3. Politica bugetară

Politica bugetară reprezintă acţiunea unui stat prin intermediul bugetului său.

Politica bugetară îndeplineşte două funcţii:

1) Funcţia de alocare
2) Funcţia de distribuţie

Politica bugetară răspunde nevoilor de macrostabilizare economică, plecând de la premisa că evoluţia macroeconomică nu este una liniară. Astfel, în perioadele de creştere economică exagerată, statul aplică politici de tip STOP, iar în perioadele de criză- politici de încurajare fiscală, de tip GO, care să permită relansarea economică.

Experienţa ţărilor dezvoltate identifică câteva tipuri esenţiale de politică bugetară:

1. PB a relansării – în perioade de recesiune (SUA, ‘60)
2. PB a creşterii echilibrate – modularea (ţările europene după cel de-al doilea război mondial)
3. PB a stagflaţiei – creşterea investiţiilor

O problemă de actualitate în politica bugetară o reprezintă raţionalizarea politicii

bugetare. Acest concept nou pleacă de la ideea considerării unei economii ca o mare firmă care trebuie să fie rentabilă. Astfel, alocarea resurselor se face plecând de la obiectivele stabilite. Ideea a plecat de la PPBS (Planning Programming Budgeting System)-un sistem care stabilea rentabilitatea în decizia bugetară, plecând de la finalităţile guvernamentale

4. Politica industrială

Din cadrul politicilor sectoriale o importanţă aparte o are politica industrială, întrucât experienţa istorică a economiei mondiale ne arată că dezvoltarea industriei şi, implicit, creşterea gradului de industrializare rămâne cea mai importantă (dacă nu singura) metodă de creştere a gradului de dezvoltare a unei ţări.

Acest tip de politică poate îmbrăca următoarele forme:

1. Politică industrială generală -SUA, Marea Britanie
2. Politici industriale specifice pe activităţi (cercetare-dezvoltare, export)- Germania, Coreea de Sud
3. Politici industriale specifice pe sectoare şi industrii (extracţia) – Franţa, Japonia
4. Politici industriale specifice pe regiuni – care vizează diminuarea decalajelor prin dezvoltarea unor regiuni

Exemple de aplicare a politicii industriale

1. SUA – politică generală (promovarea liberei concurenţe, încurajarea măsurilor de comerţ liber), dar şi specifice (industrii în dificultate – oţel, automobile) şi pe activităţi (contracte de cercetare-dezvoltare cu sectorul privat şi universităţi în domenii prioritare: apărare, spaţială, transporturi, etc)
2. Marea Britanie – politică generală (promovarea liberei concurenţe, adoptarea legilor antitrust, atragerea de investitori străini în industriile prelucrătoare), dar şi politici specifice (planificare industrială)
3. Germania – politică industrială pe activităţi (promovarea cercetării-dezvoltării prin institute de cercetare şi stimularea intervenţiei landurilor), dar şi pe industrii (Siemens), şi generală (menţinerea competitivităţii internaţionale, dezvoltarea marilor firme, IMM-urilor susţinute de servicii bancare, etc)
4. Coreea de Sud – politică industrială încadrată în strategie de export
5. Franţa – planificarea industriilor prioritare (aerospaţială, energie nucleară, electronică), protejarea industriilor cu creştere lentă (oţel, construcţii navale)

6. Japonia – viziuni strategice în planificare, subvenţii pentru sectoarele prioritare şi stabilizarea industriilor în declin

Rezumat:

1. Politicile macroeconomice sunt conmponente importante care poziţionează o economie în economia mondială. Toate economiile aplică aceste politici, însă, politicile din ţările dezvoltate se constituie în modele pentru alte economii.
2. Politica monetară are o importanţă deosebită din perspectiva stabilităţii monetare, ca şi componentă a stabilităţii macroeconomice. Organismul care coordonează acestă politică este Banca Centrală, instituţie care diferă ca organizare de la ţară la ţară.
3. Politica comercială poate contribui decisiv la poziţionarea economiei în ansamblul comerţului mondial. ţările dezvoltate aplică politici sau combinaţii de politici comerciale specifice.
4. Politica bugetară îndeplineşte funcţii deosebit de importante în ansamblul politicilor macroeconomice, orientările moderne ale acesteia bazându-se pe raţionalizare.
5. Politica industrială devine din ce în ce mai importantă, dat fiind faptul că menţinerea în rândul ţărilor dezvoltate depinde în mod fundamental de ungrad de industrializare a economiei crescut.

Termeni cheie: Banca Centrală, instrumente tarifare, instrumente netarifare, instrumente de încurajare a exporturilor, politica comercială a liberului schimb, politica comercială protecţionistă, politica comercială strategică, politică industrială generală, politici industriale specifice.

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Politica monetară utilizează ca instrument rata dobânzii.
b) Instrumentele tarifare sunt din ce în ce mai puţin utilizate în comerţul mondial.
c) În perioadele de criză guvernele aplică politici bugetare de tip GO, pentru relansarea activităţii economice.
d) Politica comercială protecţionistă vizează utilizarea unor măsuri de limitare a exporturilor.
e) Politica industrială pe regiuni vizează diminuarea decalajelor dintre regiuni.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	Unul din cele mai utilizate instrumente ale acestei poltici este rata dobânzii
b	A	OMC se preocupă de creşterea liberalizării comerţului exterior
c	A	Relansarea activităţii economice este cea mai certă măsură de relansare a activităţii economice, iar statele prin politici de tip GO lasă la îndemâna agenţilor economici resurse financiare care să poată fi utilizate pentru relansare
d	F	Politica comercială protecţionistă vizează utilizarea unor măsuri de limitare a importurilor
e	A	Scopul acestei politici este chiar eliminarea decalajelor dintre regiuni

Aplicaţii:

1. Pentru o economie dată prezentaţi toate tipurile de politici pe care le aplică.
2. Pe un exemplu concret demonstraţi că o politică industrială adecvată este modalitatea cea mai sigură de creştere a nivelului de dezvoltare economică.

Bibliografie selectivă

1) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
2) Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureşti, 1999
3) Gamblin, A., Economia lumii 2004, Editura ştiinţelor Sociale şi Politice, 2003
4) Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Editura Polirom, Bucureşti, 2004 5) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004

Unitatea de învăţare nr 7 Societăţile transnaţionale – formă specifică de activitate economică în ţările dezvoltate

1.Investiţiile străine 41
2. Societăţile transnaţionale 42

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. Să definească investiţiile străine directe şi să le diferenţieze de investiţiile de portofoliu.
2. Să identifice 3 modalităţi de a realiza investiţii străine directe
3. Să definească societatea transnaţională
4. Să identifice elementele pieţei societăţii transnaţionale
5. Să descrie strategiile specifice societăţilor transnaţionale, exemplificând fiecare strategie din realitatea economică contemporană

1. Investiţiile străine

În contextul globalizării agenţii economici se văd în situaţia de a acţiona pe o nouă piaţă, piaţa mondială. Una din modalităţile de acţiune a agenţilor economici pe această piaţă o reprezintă investiţiile străine.

Investiţiile străine sunt de două tipuri:

1) Investiţii de portofoliu
2) Investiţii străine directe

Investiţiile de portofoliu reprezintă investiţii în acţiuni şi obligaţiuni cu scop pur financiar.

Investiţiile străine directe (ISD) reprezintă, conform FMI, investiţii care sunt efectuate pentru a achiziţiona o participare importantă într-o întreprindere, operând într-o altăeconomie decât cea a investitorului, scopul acestuia fiind acela de a dobândi un rol efectiv în managementul întreprinderii.

Principalele caracteristici ale ISD pot fi sintetizate astfel:

1) Crearea şi consolidarea pieţelor reprezintă mobilul capitalurilor
2) ISD sunt orientate în ultima vreme către industriile prelucrătoare
3) ISD se concentrează într-un număr restrâns de ţări în dezvoltare de către ţări dezvoltate

4) ISD sunt investiţiile care îşi canalizează direcţia de acţiune spre domenii noi de activitate: industria electronică, biotehnologiile şi ingineria genetică, aplicaţii aerospaţiale, obţinerea de resurse energetice noi, etc Există mai multe posibilităţi de a realiza ISD:
    1) Achiziţionarea pachetului acţiunilor de control
    2) Cumpărarea de întreprinderi
    3) Construirea pe loc gol (investiţia greenfield)
    4) Constituirea de societăţi mixte

Avantajele agenţilor economici atunci când optează pentru investiţia în străinătate (în comparaţie cu exportul, în principal) sunt date de următoarele:

- Posibilitatea evitării barierelor vamale, exportul având ca principală consecinţă supunerea mărfurilor exportate la taxe vamale sau bariere netarifare
- Scăderea sau chiar suprimarea cheltuielilr de transport şi asigurare
- Impulsionarea comerţului mondial, ISD creând noi fluxuri comerciale, în special dinspre ţara de provenienţă a investitorului, ceea ce aduce beneficii acesteia
- Creşterea influxului de capital în ţara în care se face investiţia
- Exploatarea unor posibile diferenţe de rate ale dobânzii, ceea ce poate aduce duble beneficii investitorului, atât din punct de vedere al afacerii, cât şi din punctul de vedere al speculaţiilor financiare.

2. Societăţile transnaţionale (STN)

Societăţile transnaţionale sunt societăţi reprezentative pentru economia mondială, în speţă pentru economia mondială contemporană. O societate transnaţională este o societate care consideră piaţa mondială ca o piaţă proprie, depăşind prin modul de organizare limita unei societăţi naţionale, chiar şi o societate naţională importantă, implicată în activitatea internaţională prin export.

Societăţile transnaţionale reprezintă în viziunea unora o victorie (dacă nu singura) a economicului asupra politicului. Unii critici ai globalizării chiar consideră STN o nouă formă de imperialism.

În ciuda criticilor aduse STN trebuie să recunoaştem cel puţin două merite ale acestora:

- Sunt răspunzătoare într-o măsură ridicată de accelerarea integrării economice mondiale

- ţările în care se deschid filiale ale acestor societăţi beneficiază de pe urma investiţiilor realizate, de pe urma transferurilor de tehnologie şi know-how Actualmente fenomenul creării STN nu mai sunt doar apanajul americanilor. După anii 80 STN s-au dezvoltat şi în Asia (inclusiv Coreea, Taiwan) şi în America Latină, astfel încât fenomenul acesta a devenit global.

Motivul esenţial pentru care un agent economic alege varianta constituirii unei societăţi transnaţionale este delocalizarea internaţională a producţiei. Aceasta reprezintă transferul unei producţii interne în străinătate. Scopul realizării acestei delocalizări este dat de următoarele:

a) Prelungirea ciclului de viaţă al produsului
b) Minimizarea costurilor de fabricaţie
c) Ocolirea barierelor vamale
d) Evitarea fiscalităţii din ţara mamă

Piaţa unei STN presupune acţiunea acesteia pe trei spaţii economice:

2) Spaţiul autohton (al societăţii-mamă)
3) Spaţiul străin (în care acţionează filialele)
4) Spaţiul internaţional (în care au loc schimburi între filiale şi între societate şi piaţă)

Între entităţile componente ale STN se stabilesc fluxuri multiple şi complexe. Iată cum arată schematic aceste legături:

Figura nr. 2 Piaţa STN

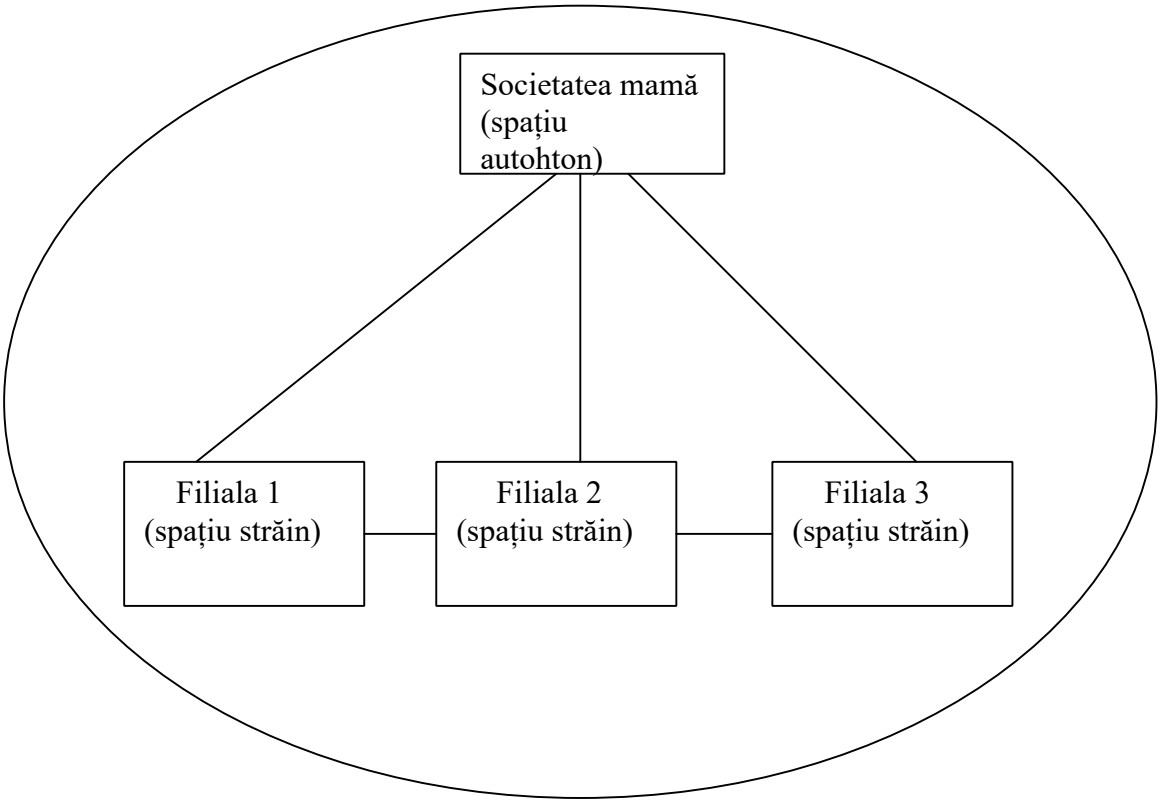

Societăţile transnaţionale îşi desfăşoară activitatea atât în ţara mamă cât şi în spaţiul străin. Proporţia dintre cele două este diferită de la caz la caz. Unele STN îşi orientează activitatea preponderent către ţara mamă, iar altele către spaţiul străin. Pentru a vedea în care din cele două situaţii se află STN se calculează un indicator, numit indice de transnaţionalitate. Atunci cînd valoarea indicelui de transnaţionalitate este de peste 50% avem de-a face cu o STN extravertită (Nestle-95,3%, Electrolux-88,7%, Philips-84,9% în 1998). Dacă valoarea indicelui de transnaţionalitate este mai mică de 50% avem de-a face cu o structură intravertită (General Electric-30,7%, Hitachi-20%).

Strategii specifice societăţilor transnaţionale

În dorinţa lor de a-şi dezvolta activitatea firmele transnaţionale implementează strategii de creştere. Acestea se împart în două categorii:[1]

1) Strategii de creştere internă, adică prin forţe proprii
2) Strategii de creştere externă, adică din surse externe

Creşterea internă se realizează din profit sau din alte surse pe care le suportă firma.

[1] Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureţti, 1999, pag 101

Aşa cum se ştie, în urma activităţii economice rezultă profitul firmei, care cunoaşte două destinaţii: reinvestire şi repartizare. Profitul reinvestit este sursa de creştere internă la care ne-am referit. Schematic, procesul arată astfel:

Costuri de producţie (achiziţionarea de factori de producţie) -------- producţie -------venituri obţinute din vânzarea producţiei ----------profitul brut al firmei ---------- profitul net al firmei ---------- repartizarea profitului (dividende) ---------- reinvestirea profitului (creştere internă)

O altă modalitate de creştere internă o reprezintă majorarea capitalului. Aceasta presupune ca firma să apeleze la surse externe de finanţare (emisiuneade capital sau împrumuturi).

În ceea ce priveşte creşterea externă, aceasta se poate realiza cel mai frecvent prin:

- Fuziune – două firme se regrupează într-o firmă nouă, vechile firme dispărând şi fiind înlocuite cu una nouă
- Absorbţie – o firmă cumpără integral o altă firmă, aceasta din urmă pierzânduşi numele şi independenţa
- Participarea – o firmă achiziţionează o participaţie din capitalul altei firme

Rezumat:

1.Una din cele mai utilizate modalităţi de a pătrunde pe o piaţă străină o reprezintă investiţia străină directă.

2. Există mai multe modalităţi de a realiza investiţii străine directe: achiziţionarea pachetului acţiunilor de control, cumpărarea de întreprinderi, construirea pe loc gol (investiţia greenfield), constituirea de societăţi mixte.

3. O societate transnaţională acţionează simultan pe mai multe spaţii: spaţiul autohton, spaţiul străin şi spaţiul internaţional, dezvoltând fluxuri specifice pe fiecare spaţiu în parte.

4. În vederea dezvoltării activităţilor lor, firmele străine implemenează strategii de creştere specifice: creştere internă sau creştere externă.

Termeni cheie: investiţie străină directă, investiţie de portofoliu, societate internaţională, delocalizarea internaţională a producţiei, indice de transnaţionalitate, creştere internă, majorarea capitalului, fuziune, absorbţie, participare.

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii

1.Investiţia străină directă se diferenţiază de investiţia de portofoliu prin scopul său.

2. Atunci când societatea transnaţională îşi orientează cu precădere activitatea către exterior, societatea este intravertită.

3. În urma fuziunii firmele nu îşi păstrează numele.

4. Ocolirea barierelor vamale este un motiv de a crea o societate transnaţională.

5. Delocalizarea internaţională a producţiei reprezintă transferul unei producţii în străinătate.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	Investiţia străină are ca scop implicarea în managementul firmei, investiţia de portofoliu are un scop pur financiar
b	F	Societatea este intravertită când îşi orientează cu precădere activitatea spre interior
c	F	Fuziunea menţine numele firmelor care fuzionează (exemplu: fuziunea Daimler-Crysler)
d	A	Unul din principalele motive de creare a STN îl reprezintă ocolirea barierelor vamale
e	A	Conform definiţiei delocalizării internaţionale a producţiei

Aplicaţii:

1.Pe baza materialelor existente în statisticile internaţionale, realizaţi un clasament al primelor 10 societăţi transnaţionale.

2. Daţi 5 exemple de societăţi transnaţionale intravertite şi 5 exemple de societăţi transnaţionale extravertite.

3. Pentru o societate transnaţională aleasă identificaţi spaţiile economice în care acţionează.

4. Găsiţi un exemplu de creştere externă din realitatea economiei mondiale contemporane.

Bibliografie selectivă

1) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
2) Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Editura Polirom, Bucureşti, 2004
3) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004

Unitatea de învăţare nr. 8 Economia ţărilor în dezvoltare

1. Caracterizare generală a ţărilor în dezvoltare 47
2. Principalele probleme ale ţărilor în dezvoltare 49

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să identifice şi să explice minim 4 caracteristici ale economiilor ţărilor în dezvoltare
2. să caracterizeze din punct de vedere economic cel puţin 2 ţări în dezvoltare
3. să explice în ce constă problema comercială a ţărilor în dezvoltare 4. să explice problematica datoriei externe a ţărilor în dezvoltare

1.Caracterizare generală a ţărilor în dezvoltare (TiD)

țările în dezvoltare reprezintă cele mai numeroase economii din lume. Ele au atins grade diferite de dezvoltare, plecând de la potenţiale economice diferite. Astfel, există ţări bogate în petrol (Emiratele Arabe Unite, Quatar, Bahrein, Arabia Saudită), ţări bogate în resursa forţă de muncă (China, India), noile state industriale din America Latină (Argentina, Brazilia, Chile) sau ţări cu o mare creştere economică, aşa numiţii tigri asiatici (Taiwan, Malaezia, Thailanda, Singapore, Coreea).

O sumară caracterizare a economiei acestor ţări ne arată următoarele:

- Grade diferite de creştere economică, unele specifice ţărilor dezvoltate (chiar şi peste 8%)
- Creşterea VNB şi a exporturilor realizată în principal prin sectorul industrial (chiar industrii de vârf)
- Sunt ţări-gazdă pentru unele societăţi transnaţionale (Daewoo, Samsung)
- Se confruntă cu probleme specifice: corupţia, ineficienţa economică, infrastructura prea puţin dezvoltată, implicare destul de redusă în comerţul mondial, datorii externe, etc.

Aceste ţări au ca scop propus creşterea nivelului de dezvoltare, multe din ele reuşind rezultate remarcabile în ceea ce priveşte creşterea economică realizată în special prin dezvoltarea industriei. Iată câteva din experienţele economice ale acestor ţări:

TAIWAN

- economia este marcată de o implicare ridicată a statului în creşterea economică
- firmele taiwaneze realizează delocalizarea internaţională (în Asia) în special în domeniile care încorporează forţă de muncă şi materii prime
- este cel mai mare investitor în Asia (după Japonia)
- dezvoltă industrii cu tehnologii avansate (acordând scutiri de impozite sau credite avantajoase pentru optică, electronică, automatică, biotehnologii, etc

INDIA

- anul 1994 marchează o accentuare a politicii de integrare a economiei indiene în economia mondială
- India a optat pentru deschiderea concurenţei în foste domenii monopol (transporturi aeriene, energie, telecomunicaţii, petrol, oţel)
- pentru menţinerea unui climat concuurenţial recunoscut şi la nivel internaţional India a redus numărul de produse licenţiate la import
- sfârşitul anilor 90 a marcat liberalizarea comerţului (creştere a exporturilor, taxe vamale diferenţiate la importuri: scăzute – la subansamble, ridicate – la bunuri de consum)

THAILANDA

- a reuşit creşterea economică din finanţare internă şi externă (inclusiv mutaţii financiare din zonă)
- creşterea economică a avut ca şi consecinţă reducerea inflaţiei în anii 90 EGIPT
- ţară cu nivel redus de dezvoltare, Egiptul a început un proces de reforme economice (anii 90), în special reforma fiscală
- pentru crearea şi respectarea regulilor economiei de piaţă Egiptul a trecut la liberalizarea preţurilor la produse industriale

BRAZILIA

- deşi Brazilia este o ţară care în ultimele decenii a avut creştere economică ea a înregistrat, totuşi, mari fluctuaţii ale activităţii economice şi o rată a inflaţiei foarte ridicată

NIGERIA

- este o ţară cu potenţial economic crescut, dar de o mare instabilitate
- este marcată de crize economice şi politice (inflaţie de peste 100% în 1992)

2. Principalele probleme ale ţărilor în dezvoltare

În ciuda eforturilor canalizate către dezvoltarea industriei şi afirmarea internaţională în producţia şi exportul de produse industriale, totuşi, majoritatea ţărilor în dezvoltare continuă să aibă ponderea cea mai ridicată în exportul de produse primare. Deasemenea, neavând surse de finanţare aşa cum au ţările dezvoltate, ţările în dezvoltare se confruntă adeseori cu lichidităţi. Concluzionând, două sunt problemele principale cu care se confruntă ţările în dezvoltare:

1. activitatea comercială
2. datoria externă

1. Activitatea comercială a ţărilor în dezvoltare este marcată de două probleme:

- probleme care apar la exportul de produse primare în ţările dezvoltate
- probleme care apar la exportul de produse manufaturate în ţările dezvoltate

Exportul de produse primare este, practtic, cea mai importantă componentă a exportului acestor ţări. Exportul produselor primare este afectat de următoarele categorii de obstacole

1) Obstacole la exportul de produse primare
   a) Intervenţia statului în țD (susţinerea preţurilor de producţie, subvenţionarea factorilor de producţie, restricţii la import)
   b) Fiscalitatea
2) Instabilitatea preţurilor

1)Deşi ţările dezvoltate produc cu precădere produse industriale şi servicii, ele doresc să îşi protejeze producătorii locali de o poosibilă concurenţă venită din partea producătărilor străini, implicit a celor din ţările în dezvoltare. Astfel, ţările dezvoltate pot susţine producătorii locali prin:

- susţinerea preţurilor de producţie, realizată prin sistemul preţurilor de complement(lăsarea preţurilor să fluctueze, făcându-se vărsăminte direct producătorilor) sau prin menţinerea preţurilor la un nivel determinat, prin achiziţii guvernamentale
- subvenţionarea factorilor de producţie, adică acordarea de avantaje băneşti producătorilor (pentru îngrăşăminte, hrană pentru animale, maşini, şa), avantaje care scad odată cu creşterea productivităţii
- restricţii la import (drepturi de import, restricţii cantitative, preţuri minime la import, interdicţii sanitare, etc)
- măsuri de încurajare fiscală, care de multe ori sunt corelate cu taxarea produselor similare din import

2)Instabilitatea preţurilor este o altă dificultate cu care se confruntă producătorii de produse primare din ţările în dezvoltare.

Pentru produsele primare cererea este relativ rigidă, ceea ce înseamnă că nu se modifică semnificativ de la o perioadă la alta.

Să luăm exemplul unui produs agricol. Dată fiind expunerea acestuia unor factori aleatori, aceştia pot să modifice imprevizibil oferta în sensul creşterii sau scăderii sale. În acest context preţul să de vânzare se va modifica şi el.

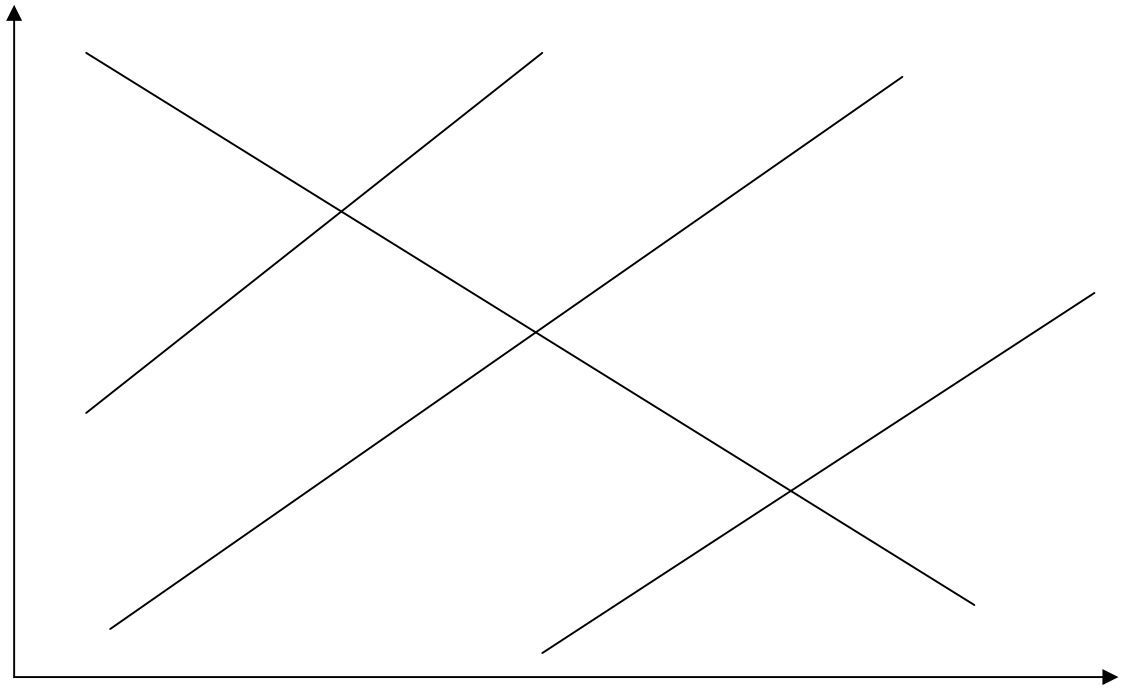

Figura nr.3 Instabilitatea preţurilor la exportul de produse primare

Aşa cum se poate observa, faţă de o situaţie iniţială dată, caracterizată de un preţ de echilibru P, atunci când oferta creşte preţul va scădea la P1, iar la scăderea ofertei preţul va creşte până la nivelul P2. Situaţia scăderii preţului este neconvenabilă, întrucât scăderea preţului diminuează din profit şi, uneori, poate chiar să nu mai permită recuparearea cheltuielilor de producţie. Situaţia creşterii de preţ poate fi neconvenabilă deoarece poate influenţa cererea care se orientează fie spre alţi producători, fie spre produse substituente.

Exportul de produse manufacturate, deşi nu cel mai important ca pondere în cometul acestor ţări, reprezintă o preocupare importantă a ţărilor în dezvoltare, întrucât, valorificarea resurselor primare se face mult mai eficient prin prelucrarea lor.

țările dezvoltate au tendinţa de a creşte taxele vamale pe măsură ce gradul de prelucrare a produselor pe care le importă creşte. Dacă o asemenea măsură ar putea aduce asupra ţărilor dezvoltate acuzaţia de regim discriminatoriu, acestora le rămân mijloacele netarifare pentru a descuraja ţările în dezvoltare (mai ales noile state independente şi ţările din Asia de Sud-Est) să concureze produsele provenite din ţările dezvoltate. Astfel, ţările dezvoltate au aplicat timp de mulţi ani contingentarea produselor provenite din ţările în dezvoltare.

Actualmente OMC încearcă să menţină condiţiile de concurenţă loială în comerţul mondial, supraveghind ţările membre în acest sens. Problema " inechităţii" comerciale în cadrul raportului analizat a ridicat la mijlocul anilor 90 problema creării unui nou sistem comercial, care să poată să răspundă aşteptărilor tuturor categoriilor de ţări.

2.Datoria externă reprezintă o altă problemă cu care se confruntă ţările în dezvoltare.

Creşterea datoriei externe este un fenomen care marchează economiile ţărilor în dezvoltare. Chiar dacă şi ţările dezvoltate au datorii externe (care în valoare absolută pot depăşi datoriile ţărilor în dezvoltare) sepune problema capacităţii economiei statului respective de a putea returna aceste datorii.

țările în dezvoltare au acumulat în timp datorii externe. Incapacitatea de rambursare a acestora a atras după sine dobânzi, care au mărit valorile datoriei. Mai mult decît atât, economiile acestoer ţări au resimţit din plin şi şocurile unor crize economice internaţionale sau regionale. Astfel, în urma crizei Mexicului (1982) unda de şoc a acestei crize s-a extins şi asupra altor ţări din America Latină (Argentina, Brazilia, Peru). Un nou puseu de criză a marcat Mexicul în 1994, iar în 1997 a izbucnit criza din Asia, care afectat ţări în dezvoltare de aici (Thailanda, Indonezia, Coreea de Sud, Malaesya, Filipine); tot în acest an a izbucnit o criză care afectat altă ţară în dezvoltare, Brazilia.

Pentru a opri din efectele acestor crize, FMI a acordat credite speciale acestor ţări (Mexicul a primit în 1995 18,1 miliarde de $), iar anumite ţări dezvoltate s-au implicat în rezolvarea efectelor negative prin ajutor financiar (SUA au acordat Mexicului câteva miliarde de $).

Comunitatea internaţională, prin instituţii şi organizaţii, este preocupată de creşterea gradului de dezvoltare a ţărilor în dezvoltare. Astfel, s-au iniţiat programe specială de asistenţă către aceste ţări. Iată câteva:[1]

[1] Crețoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie mondială, Editura Porto-Franco, Galați

A. În 1988 G7 propune primele reduceri (cu o treime) ale datoriei publice ale ţărilor cele mai sărace
B. 1989 – Planul Brady (program de reducere voluntară a datoriei), care oferă posibilitatea ca ţările cu venituri intermediare să-şi răscumpere datoriile cu exonerare sau să le schimbe contra unor titluri emise de Trezoreria americană ca garanţie
C. 1989 – Banca Mondială crează un Fond de dezîndatorare pentru răscumpărarea datoriilor bancare
D. SWAPS (debt equity swaps) – posibilitatea ca banca ce deţine creanţe asupra unor ţări să le vândă pe piaţa secundară pe piaţa secundară unui investitor cu o anumită exonerare; acesta ia legătura cu Banca Centrală a ţării debitoare care le răscumpără la un preţ superior celui pe care l-a plătit, obţinând un beneficiu
E. ONU a elaborat cele 4 decenii ale dezvoltării cunoscute ca şi Conferinele ONU pentru Dezvoltare. Acestea reprezintă programe de asistenţă pentru dezvoltare care se desfăşoară pe perioade de 10 ani. Asistenţa pentru dezvoltare (APD) presupune un transfer de resurse publice şi private către aceste ţări

Rezumat:

1.țările în dezvoltare au un nivel de dezvoltare inferior celor dezvoltate.

2. Ele se confruntă cu fenomene negative specifice, principalele lor probleme fiind cele legate de activitatea comercială şi de datoria externă.

3. Principala problemă comercială o reprezintă un dezechilibru între exportul TiD către TD (predominant în produse primare) şi importul din TD (predominant în produse manufacturate).

4. Creşterea continuă a datoriei externe a ţărilor în dezvoltare a determinat organismele internaţionale să ia măsuri specifice.

Termeni cheie: ţară în dezvoltare, Planul Brady, SWAPS, Conferinţa ONU pentru Dezvoltare, UNCTAD

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) țările în dezvoltare sunt cele mai numeroase ţări din economia mondială.
b) țările în dezvoltare pot fi ţară-gazdă pentru societăţi transnaţionale.

c) Instabilitatea preţurilor la produsele primare poate fi un element defavorizant în importurile de produse primare din ţările dezvoltate în ţările în dezvoltare.
d) Asistenţa pentru dezvoltare presupune doar fonduri publice pentru ţările aflate în dificultate.
e) Creşterea continuă a datoriei externe a ţărilor în dezvoltare a determinat organismele internaţionale să ia măsuri specifice

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	Banca Mondială arată că sunt peste 100 de ţări în dezvoltare
b	A	Chiar dacă nu acestea sunt cele mai semnificative în economia mondială, STN-urile din TiD cunosc o dezvoltare continuă
c	F	Reprezintă un factor la exportul de produse primare din TiD în TD
d	F	Există şi fonduri private orientate către această direcţie
e	A	În ultimele decenii există preocupări din ce în ce mai numeroase

Aplicaţii:

1.Demonstraţi că principala posibilitate de creştere a gradului de dezvoltare a unei ţări este creşterea gradului de industrializare. Exemple.

2. Explicaţi în ce constau problemele legate de exportul de produse primare din ţările în dezvoltare în ţările dezvoltate.

3. În ce constau preocupările organismelor internaţionale în problema datoriei externe a ţărilor în dezvoltare? Exemple.

Bibliografie selectivă:

1) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
2) Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureşti, 1999

Unitatea de învăţare nr. 9 Subdezvoltarea şi implicaţiile sale în economia mondială

1.Subdezvoltarea – problemă globală a omenirii 54
2. Cauzele subdezvoltării 55

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să rezume problema subdezvoltării şi să o identifice cu o problemă globală a omenirii
2. să identifice o legătură de cauzalitate între IDU şi nivelul de dezvoltare 3. să definească principalele cauze care determină subdezvoltarea

1.Subdezvoltarea – problemă globală a omenirii

Aşa cum s-a arătat, una din problemele cele mai importante probleme ale omenirii (şi, deci, implicit, şi a economiei mondiale) o reprezinte problema nivelului de dezvoltare destul de redus al unor ţări. Atunci când nivelul de dezvoltare este extrem de redus, avem de-a face cu ţări subdezvoltate.

Problema gradelor diferite de dezvoltare a ţărilor a preocupat istorici, sociologi, economişti, şi alte categorii de oameni de ştiinţă. Explicaţia principală rezidă în teoria conform căreia subdezvolltarea este o expresie, o manifestare a ineficienţei unei economii. Economia de piaţă impune în mod clar criterii de departajare plecând de la conceptele de raţionalitate şi eficienţă. Extrapolând, am putea trage concluzia că, aşa cum există agenţi economici ineficienţi, în aceeaşi măsură există şi economii ineficiente.

Comunitatea internaţională şi organismele guvernatoare ale economiei mondiale nu se pot mulţumi, însă, cu o asemenea atitudine. Mai mult decât atât, spre deosebire de nivelul naţional, la nivel global există câteva elemente specifice de care trebuie să se ţină seama pentru o apreciere complexă, de ansamblu:

1) Subdezvoltarea reprezintă consecinţa nu doar a unei stări a economiei, ci şi a unor fenomene sociale, orientări politice, şi chiar a unor premise istorice şi geografice
2) În evoluţia economiei mondiale se observă aceeaşi situaţie în care aceleaşi ţări sunt dezvoltate în vreme ce aceleaşi ţări sunt ţări subdezvoltate, ceea ce reprezintă asimetria creşterii economice mondiale (spre exemplu, Marea Britanie a fost dintotdeauna o ţară dezvoltată, în vreme ce ţările Africii subsahariene, cu excepţia Africii de Sud au fost întotdeauna ţări sărace)
3) Decalajele dintre ţările dezvoltate şi cele subdezvoltate, în cele mai multe dintre cazuri nu numai că nu s-au diminuat, ci chiar s-au mai mărit. Acest fapt se poate vedea din urmărirea evoluţiei în timp a unor indicatori.

Spre exemplu[1], raportul între VNB/locuitor al ţărilor subdezvoltate (TS) faţă de cel al ţărilor dezvoltate (TD) era de 1/7,5 (1930), 1/10 (1960), 1/14 (1970), 1/50 (1997).

Un alt exemplu concludent este acela al diferenţelor PIB/locuitor al TS faţă de TD: 74$/2281$ (1965), 283$/17 056$ (1990).

Din punct de vedere al producţiei industriale în 1997 ţările industriale deţineau 80% din producţia industrială mondială, în timp ce ţările din Africa Subsahariană – doar 0,3%. Productivitatea muncii în Bangladesh era de 5% din productivitatea muncii în SUA (1993), iar valoarea adăugată/locuitor în Kenya era de 1% din cea creată în SUA.

Statisticile Băncii Mondiale arată că cca un sfert din populaţia Globului trăieşte în sărăcie sub limita de 1$/zi.

Un indicator mai complex de apreciere a gradului de dezvoltare îl reprezintă Indicatorul Dezvoltării Umane (IDU)=Human Development Index (HDI). Acest indicator este un indicator agregat care ţin cont de :

1) Longevitate (exprimată ca speranţă medie de viaţă)
2) Cunoştinţe (grad de alfabetizare)
3) Standardul de trai (PIB/locuitor ajustat cu costul local al vieţii)

Aşa cum am menţionat, la nivel internaţional există preocupări pentru creşterea gradului de dezvoltare a ţărilor subdezvoltate (Conferinţele ONU pentru Dezvoltare).

2. Cauzele subdezvoltării

Subdezvoltarea este un fenomen complex care are consecinţe multiple. Din punct de vedere al economiei mondiale, două sunt considerate mai importante:

1) Creşterea populaţiei Terrei
2) Gradul de industrializare scăzut

Creşterea populaţiei Terrei este un fenomen care marchează în mod ireversibil evoluţiile la nivelul economiei mondiale. Iată cum arată estimările privind populaţia pe Glob:

Tabel nr 5 Populaţia Terrei

[1] Crețoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie mondială, Editura Porto-Franco, Galați, pag 293

An	Populaţie (mld)
1804	1
1927	2
1960	3
1974	4
1987	5
1998	6
2009	7
2021	8
2035	9
2054	10
2093	11

Sursa: Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie mondială, Editura Porto-Franco, Galaţi

Creşterea populaţiei poate fi considerată o cauză a subdezvoltării din mai multe motive:

a) Creşterea populaţiei se face pe acelaşi suport de resurse. Resursele Terrei sunt limitate, ceea ce conduce la o diminuare a resurselor pe locuitor în condiţiile creşterii populaţiei.
b) Creşterea populaţiei se face asimetric. În mod paradoxal, deşi populaţia mai săracă trăieşte în ţările subdezvoltate, rata de creştere a populaţiei este mai ridicată în acestea din urmă (spre exemplu, în anul 2000 dintr-o populaţie totală de 6,12 mld locuitori 4,3 miliarde se găseau în ţările subdezvoltate)
c) Nu numai numărul locuitorilor prezintă interes din perspectiva subdezvoltării, ci şi rata medie de viaţă, care este foarte scăzută în ţările subdezvoltate, comparativ cu cea din ţările dezvoltate
d) Creşterea populaţiei generează apariţia problemei alimentaţiei pe glob, în ţările subdezvoltate în mod special
e) Creşterea populaţiei generează creşterea şomajului pe glob - ratele şomajului pentru unele ţări din Africa arătau următoarele valori: 31% (Botswana), 23% (Kenya), 10% (Nigeria), 22% (Tanzania), 31% (Zambia). ţomajul este sporit şi de migraţia forţei de muncă spre marile metropole, de o creştere rapidă a gradului de urbanizare.

Tabel nr. 6 Cele mai mari metropole din lume

Oraş	Populaţie (1990)	Populaţie (2000)
Mexico City	19,4	24,4
Sao Paulo	18,4	23,6
Calcutta	11,8	15,9
Bombay	11,1	15,4
Shanghai	9,2	14,7
Teheran	9,2	13,7
Jakarta	9,4	13,2
Lagos	7,6	12,5
Cairo	9,1	11,8
Karachi	7,7	11,6
Manila	8,4	11,5
Dhaka	6,4	11,3

Sursa: Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie mondială, Editura Porto-Franco, Galaţi

Gradul de industrializare scăzut reprezintă o altă cauză majoră a subdezvoltării.

ţările dezvoltate au un sector al industriei cu o pondere crescută a industriei în totalul PIB, şi un sector primar cu o pondere redusă. Iată, de, exemplu, structura pe sectoare a ţărilor subdezvoltate.

Tabel nr.7 % sectoarelor în TS

Sector	1970	1985	2000
Agricultură	57,3	48,4	41,4
Industrie	14,4	15,5	18,3
Servicii	28,3	36,1	40,4

Sursa: United Nations

Spre deosebire de ţările dezvoltate, ţările subdezvoltate au ponderea cea mai redusă în sectorul industrial. Iată, conform Naţiunilor Unite, ponderea diferitelor sectoare economice în PIB pentru ţările subdezvoltate

Experienţa internaţională a arătat că una din cele mai sigure căi ale creşterii gradului de dezvoltare o reprezintă dezvoltarea industriei. De aceea, aceste ţări trebuie să dezvolte strategii de creştere industrială. Sunt elocvente exemplele Chinei, care, în 1995 a avut o creştere

economică industrială de 14% , contribuţia la PIB a acestui sector fiind de 50%, sau al Indiei, care, în perioada 1970-1990 a contribuit din industrie la creşterea PIB cu 28,6%.

Rezumat:

1. Subdezvoltarea reprezintă o problemă globală a omenirii.
2. Subdezvoltarea îşi are cauzele în timp, mai importante fiind creşterea populaţiei şi gradul de industrializare scăzut.
3. Creşterea populaţiei are numeroase consecinţe, din care mai importante sunt: creşterea şomajului, asimetria creşterii, rata medie de viaţă scăzută, problema alimentaţiei.
4. țările subdezvoltate au un grad de industrializare scăzut.

Termeni cheie: subdezvoltare, Indicele Dezvoltării Umane (IDU)

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Există o legătură între gradul de industrializare şi gradul de dezvoltare.
b) În timp, decalajele dintre ţările în dezvoltare şi cele dezvoltate s-au mărit.
c) Creşterea populaţiei poate determina în anumite condiţii creşterea subdezvoltării.
d) Gradul de industrializare determină subdezvoltarea.
e) Una din ţările cu cea mai mare creştere economică este China.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	Există o legătură directă între cele două elemente menţionate

b	A	Evoluţia economiei mondiale demonstrează acest lucru
c	A	Atunci când ea se face asimetric, în sensul ţărilor subdezvoltate
d	F	Gradul de industrializare scăzut poate determina subdezvoltarea
e	A	Ea este cunoscută ca un miracol de creştere economică (şi 10%)

Aplicaţii:

1.Analizaţi IDU pentru 10 ţări subdezvoltate.

2. Explicaţi rolul migraţiei populaţiei către mediul urban în adâncirea subdezvoltării

3. Exemplificaţi ratele şomajului în 10 ţări subdezvoltate. Comparaţi cu ratele şomajului din ţările G7/G8.

Bibliografie selectivă:

1) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
2) Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureşti, 1999
3) Gamblin, A., Economia lumii 2004, Editura ştiinţelor Sociale şi Politice, 2003
4) Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Editura Polirom, Bucureşti, 2004
5) Stutz, F. P., Warf, B., The World Economy, Pearson Prentice Hall, 2005 6) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004

MODULUL NR.3 TENDINȚE ȚI FENOMENE ÎN ECONOMIA MONDIALĂ CONTEMPORANĂ

Unitatea de învăţare nr. 10 Integrarea internaţională şi regionalizarea.

1. Integrarea internaţională – concepte 60

2. Regionalizarea şi integrarea economică 61

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să definească conceptul de integrare
2. să încadreze integrarea internaţională în cadrul procesului de globalizare
3. să descrie relaţia integrare – regionalizare
4. să categorisească şi să descrie stadiile de integrare la nivel mondial.

1. Integrarea internaţională – concepte

Integrarea economică internaţională, în frunte cu port-drapelul ei, integrarea europeană reprezintă indiscutabil una dintre problemele istorice cele mai importante ale contemporaneităţii. Faptele care susţin acest adevăr sunt atât de evidente şi atât de cunoscute, încât, orice încercare de a-l demonstra ar fi de domeniul banalului. N-ar fi, însă, deloc o banalitate a afirma că dacă globalizarea constituie problema fundamentală a lumii contemporane, integrarea economică internaţională reprezintă problema fundamentală a globalizării. Prezentă, practic, pe toate continentele şi subcontinentele Terrei, chiar dacă formele sale sunt extrem de variate ca amploare şi adâncime, integrarea economică internaţională devine, astfel, motorul globalizării. Prin aceste forme, ca expresii regionale ale întregului său, globalizarea cuprinde treptat dar continuu toate spaţiile geografice ale lumii contemporane, inclusiv acele părţi ale acestei lumi, cum este cazul Orientului Mijlociu, în care tendinţele conservatoare şi antiglobalizare sunt puternic sprijinite de unele forţe politicoreligioase aflate la putere.

O sinteză a evoluţiei diferitelor forme şi tipuri de integrare economică internaţională a ţărilor realizată de Banca Mondială ne arată că, în prezent, există în lume nu mai puţin de 37 de mari organizaţii integraţioniste internaţionale, repartizate geografic astfel: 11 organizaţii în Africa, 9 în America Latină şi Caraibe, 8 în Orientul Mijlociu şi Asia, 4 forme în ţările cu venituri ridicate (vezi Anexa nr 2).

Marile fluxuri economice care leagă ţările între ele – comerţul exterior de mărfuri şi servicii, investiţiile străine, ştiinţa şi tehnologia, migraţia forţei de muncă, etc. – au loc în mod prioritar între ţările membre ale acestor forme de integrare. Menţionăm că unele ţări fac parte chiar din două sau trei asemenea organizaţii.

Integrarea economică internaţională are o istorie proprie. La începutul anilor ’50 termenul a început să fie definit de către economişti, în principal, din perspectiva comerţului internaţional, respectiv prin crearea unor zone libere de comerţ.

Termenul desemnează, însă, mai mult decât atât. El presupune desfiinţarea barierelor între ţări, nu numai cele cu privire la libera circulaţie a bunurilor , ci şi a altor elemente, la „desfiinţarea graniţelor dintre cel puţin două state participante şi stabilirea unor elemente certe de cooperare şi coordonare între ele”.[1]

Din punct de vedere teoretic sunt recunoscute următoarele forme de integrare la nivel mondial[2]:

1. zona de comerţ liber, caracterizată prin înlăturarea barierelor comerciale dintre ţări, fiecare ţară menţinându-şi, însă, entitatea sa comercială proprie faţă de terţi
2. uniunea vamală care, faţă de zona de comerţ liber presupune şi o atitudine comună faţă de terţi, prin adoptarea unui tarif vamal unic faţă de aceştia
3. piaţa comună, o formă de integrare mai complexă care presupune înlăturarea barierelor comerciale dintre ţări, un tarif vamal unic, dar şi libera circulaţie a persoanelor şi a capitalurilor
4. uniunea economică, ce presupune pe lângă cele anterioare şi unele politici armonizate

Există autori care văd existenţa unui grad de integrare superior uniunii economice, şi anume integrarea totală, care presupune şi realizarea uniunii politice.

Pe măsură ce avansează, gradul de integrare se măreşte, cel mai profund grad de integrare fiind acela care presupune pe lângă aspecte de ordin economic şi pe cele legate de politici comune şi chiar guvernare politică comună, fiecare grad de integrare putând fi privit ca o evoluţie a celui anterior.

2. Regionalizarea şi integrarea economică

[1] El-Agraa, A., M., “The European Union – Economics and Politics”, Prentice Hall, Seventh Edition, pag.3 [2] preluare din Prisecaru, P., „Teoria integrării economice europene” , Editura Sylvi, Bucureşti, 2001, pag 13

În esenţă, regionalizarea este un fenomen care presupune cooperarea dintre state aparţinând unei anumite regiuni. Însă, pentru a defini acest fenomen în toată complexitatea lui, este nevoie de câteva lămuriri suplimentare:

1) Cooperarea presupune la prima vedere doar aspectul economic. Dezvoltarea în profunzime a acestui fenomen duce şi la cooperarea culturală, financiară, şi chiar politică. Elocvent în acest sens este exemplul Uniunii Europene, care, într-o primă fază a presupus o structură cu principală manifestare în domeniul comercial şi apoi a evoluat, într-o structură cu obiective comune în ceea ce priveşte forţa de muncă, capitalurile, cultura, justiţia şi afacerile interne, politica externă, etc.De fapt, la nivel regional, se constată o tendinţă de evoluţie a structurilor regionale constituite către forme superioare, care să ofere avantaje nu numai comerciale, ci şi financiare, culturale, politice.
2) Regionalizarea este o concretizare a globalizării care păstrează legitimitatea statului-naţiune. În condiţiile globalizării, una din principalele probleme cu care se confruntă statele este aceea a pierderii a identităţii naţionale. Regionalizarea este, din acest punct de vedere, varianta care permite o guvernare autonomă a statului-naţiune. Desigur, discuţia poate scoate în evidenţă faptul că şi participarea la structurile regionale aduce după sine o implicare mai mare a statului în cooperarea intraregională. Aceasta este, însă de o amploare diferită , în funcţie de structura creată, existând o mai mare sau mai redusă dimensiune supranaţională.
3) Regionalizarea este doar o modalitate care poate pune în practică conceptul de economie globală. Extinderea la scară planetară a unor structuri regionale poate da naştere, în viitor, economiei globale. Există deja la nivel planetar (chiar dacă doar ca forme simple de cooperare) structuri cu vocaţie mondială. Semnificativ în acest sens este exemplul Forumului de Cooperare Asia Pacific (APEC), care cuprinde ţări de pe mai multe continente (Asia, America), ţări cu nivele diferite de dezvoltare (pe de o parte SUA, Japonia, Rusia, Republica Coreea, Filipine, Hong Kong, Indonezia, dar şi Mexic, şi deasemenea, Papua Noua Guinee).
4) Deşi la prima vedere regionalizarea ar putea fi considerată o tendinţă contrară globalizării, apreciem că atâta vreme cât structurile regionale nu se formează, nu funcţionează cu obiectivul de a se izola în economia mondială, ea reprezintă doar o variantă a globalizării.

Cele mai mari organizaţii de integrare economică internaţională sunt Cooperarea Economică a ţărilor din Asia şi Pacific (APEC), Cooperarea Economică Est Asiatică (ASEAN), Uniunea Europeană (UE) şi Zona de Liber Schimb a Americii (NAFTA).

Iată, cu titlu ilustrativ, câteva date despre aceste patru forme de integrare internaţională privind locul lor în economia mondială prin prisma participării lor la comerţul mondial. Menţionăm ca termen de referinţă că, în anul 2000, de pildă, valoarea exportului mondial reprezenta 6 355,99 miliarde $.

a) APEC, Cooperarea Economică a ţărilor din Asia şi Pacific, cuprinde 22 de ţări. Nu are aranjamente preferenţiale între membrii săi, dar este considerată un bloc integraţionist din cauza volumului mare al comerţului exterior şi a cooperării economice între membrii săi. De pildă, în anul 2000, membrii APEC realizau între ei un export în sumă de 2 259,7 miliarde $, reprezentând 73,2% din exportul lor total. Acest total, în valoare de cca 3087,1 miliarde $ reprezenta 48,6% din total export mondial al aceluiaşi an.
b) UE – Uniunea Europeană – grupează în cadrul său un număr de 27 de membri din 2007. La nivelul anului 2003, UE 15 realiza un export de mărfuri de 1 768,98 miliarde $ în cadrul blocului, reprezentând 60,3% din totalul său de export pe plan internaţional. Acest total reprezenta imensa sumă de 2 933,6 miliarde $, respectiv 35,9% din exportul mondial. Dacă adăugăm la aceste dimensiuni şi datele aferente celor doisprezece membri primiţi în 2004 şi 2007, rezultă că UE 27 realiza în 2003 un export total de 3 154,0 miliarde $, respectiv 41,6% din indicatorul mondial respectiv.
c) ASEAN – Cooperarea Economică Est-Asiatică – o organizaţie prezentă doar cu unele aranjamente preferenţiale privind schimburile de mărfuri, grupează în cadrul său 11 state membre şi realiza în 2003 un export total de 455,96 miliarde $, din care 23% se realizau în cadrul blocului. În exportul mondial acest bloc este prezent cu o pondere de 6,0% din care cea mai mare parte revine Japoniei şi Indoneziei.
d) NAFTA – Zona de Liber Schimb a Americii de Nord - , care cuprinde SUA, Canada şi Mexic realizează un comerţ în cadrul blocului de 651,21 miliarde $, adică 36,1% din totalul lor de export, care reprezenta în acelaşi an, 2003, suma de 1 160,8 miliarde $, respectiv 15,3% din indicatorul respectiv mondial.

Rezumat:

1.Integrarea internaţională reprezintă unul din fenomenele cele mai recente, dar şi mai evidente din economia mondială.

2. Există o relaţie directă între regionalizare şi globalizare, regionalizarea fiind varianta concretă în care se realizează globalizarea.

3. Specialiştii au identificat diferite stadii de integrare în funcţie de complexitatea lor: zona de comerţ liber, uniunea vamală, piaţa comună, uniunea economică şi monetară şi integrarea totală.

Termeni cheie: integrare, globalizare, regionalizare, stadii de integrare, zona de comerţ liber, uniunea vamală, piaţa comună, uniunea economică şi monetară şi integrarea totală.

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Uniunea economică şi monetară este un stadiu de integrare mai profund decât piaţa comună.
b) Zona de comerţ liber presupune libertatea comercială faţă de terţi.
c) Integrarea economică preuspune creşterea şi dezvoltarea fluxurilor economice internaţionale în cadrul blocurilor regionale create.
d) Cooperarea dintre ţările membre ale unei structuri de integrare este reprezentată doar de cooperarea economică.
e) Cea mai evoluată structură de integrare din lume este NAFTA.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare

a	F	UEM este un stadiu de integrare superior, presupunând piaţa comună
b	A	Acest stadiu de integrare lasă această libertate faţă de terţi
c	A	Ea se constituie într-un factor favorizant al dezvoltării fluxurilor dintre ţările membre
d	F	Pe măsura evoluţiei economiei mondiale cooperarea între statele unui bloc regional au trecut pragul economicului
e	F	UE este cea mai evoluată formă de integrare economică (are ca obiectiv declarat integrarea politică)

Aplicaţii:

1.Pentru fiecare stadiu de integrare teoretic găsiţi cel puţin o structură de integrare reprezentativă.

2. Exemplificaţi relaţia regionalizare-globalizare pe un continent, la alegere

Bibliografie selectivă:

1) Candidatu, C., Integrarea economică, Editura ASE, 2006
2) El-Agraa, A., M., The European Union – Economics and Politics, Prentice Hall, Seventh Edition
3) Moldoveanu, M., Mersul lumii la cumpăna dintre milenii, Academia Română, 2003
4) Prisecaru, P., Teoria integrării economice europene , Editura Sylvi, Bucureşti, 2001

Unitatea de învăţare nr. 11 Structuri de integrare la nivel mondial

1.Structuri regionale de integrare 66

2. Structuri de integrare cu vocaţie mondială 71

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să identifice cel puţin 2 structuri de integrare pentru fiecare stadiu dat (acolo unde acestea există)
2. să descrie cel puţin o structură de integrare pentru fiecare stadiu de integrare

3. să diferenţieze structurile de integrare de la nivel mondial prezentate şi să le clasifice în stadiul de integrare corespunzător

1.Structuri regionale de integrare

Câteva exemple ale stadiilor de integrare regăsite în economia mondială arată astfel:

Tabel nr 7 Exemple de stadii de integrare

Zona de comerţ liber	Uniunea vamală	Piaţa Comună	Uniunea Economică şi Monetară
• AELS (Asociaţia Europeană a Liberului Schimb) • NAFTA (North American Free Trade Area) • ALADI (Asociaţia Latino-Americană de Integrare) • CEFTA (Central European Free Trade Area)	• Pactul ANDIN • CARICOM (Piaţa Comună a Caraibelor) • SELA (Sistemul Economic LatinoAmerican)	• (MERCOSUR) Piaţa Comună a Sudului • Uniunea Vamală şi Economică a Africii Centrale	Uniunea Europeană

Sursa: The World Bank, World Development Indicators

Două observaţii putem să facem cu privire la cele mai sus prezentate:

1) Cu cât avansăm spre un stadiu de integrare superior, cu atât mai puţine sunt structurile care pot atinge aceste stadii. Există o singură structură de integrare care atins stadiul de uniune economică şi monetară, respectiv Uniunea Europeană.
2) Desigur, a încadra o structură regională strict în limitele unui stadiu teoretic este destul de dificil. Există situaţii când anumite structuri de integrare depăşesc stadiul de integrare propus sau declarat (Uniunea Europeană a îndeplinit obiectivele Pieţei

Unice, şi s-a înscris deja pe drumul înfăptuirii integrării politice), dar şi situaţii când anumite structuri îşi propun obiective legate de un stadiu de integrare superior, neputându-le îndeplini. (spre exemplu CEDEAO - Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest, care şi-a propus să devină o uniune vamală în 15 ani de la constituire, neputând realiza acest obiectiv)

Acordul American de Liber Schimb (NAFTA)

NAFTA a fost creată în 1992 prin semnarea unui acord între SUA, Canada şi Mexic, acord ce a fost ratificat în 1993 şi a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994. Ulterior, alte ţări şi-au manifestat dorinţa de a participa la NAFTA. Prin semnarea acordului NAFTA s-au pus bazele celei mai mari zone de liber schimb din lume, care includea cca 425 milioane de locuitori în 2003, cu perspectiva de a ajunge la 472,1 milioane în 2015, după prognozele Băncii Mondiale,[1] şi la 700 milioane de locuitori în perspectivă, după economistul român Gh. Creţoiu[2].

NAFTA produce un venit naţional brut de 12 423,7 miliarde dolari SUA, adică 35,94% din VNB mondial în anul 2003, corespunzător unei populaţii de 425 milioane locuitori, adică doar 6,77% din populaţia mondială în acelaşi an. Ţările NAFTA au exportat în 2003 în valoare de 1 429,8 miliarde dolari SUA, într-o pondere de 15,67% din exportul mondial.

Aceste date relevă importanţa deosebită a acestei structuri de integrare, care, pe o suprafaţă care reprezintă 16,10% din suprafaţa mondială, cu o populaţie a cărei pondere în totalul populaţiei mondiale este de 6,77% produce o proporţie semnificativă din VNB mondial.[3]

Asociaţia Latino-Americană de Integrare (ALADI)

Această structură integraţionistă a fost creată în 1980 prin Tratatul de la Montevideo, incluzând Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Mexic, Ecuador, Paraguay, Peru, Uruguay,Venezuela şi Cuba (din anul 1999). Tratatul de la Montevideo a stabilit obiectivele şi mecanismele prin care pot fi atinse aceste obiective:[4]

1. preferinţe tarifare regionale pentru produsele originiare din statele membre
2. acorduri regionale pe domenii între toate statele-membre

[1] The World Bank 2005, World Development Indicators, pag 47-48
[2] Creţoiu, Ghe., „Economie mondială", Editura Porto-Franco, Galaţi, pag. 121
[3] The World Bank 2005, World Development Indicators, pag 47-48
[4] Candidatu, C., Integrare economică-perspectivele realizării Zonei de Liber Schimb a Americilor, Ed ASE, 2006, pag 126

3. acorduri parţiale pe domenii, între două sau mai multe state-membre

Aşa cum rezultă din cele prezentate mai sus, ALADI funcţionează în esenţă pe baza unor acorduri multilaterale bazate pe înţelegeri bilaterale cu privire la acordarea de facilităţi comerciale.

Crearea ALADI avut ca efect accelerarea ritmului de liberalizare a comerţului şi promovarea unei dezvoltări industriale echilibrate.

Anii 90 au marcat o revigorare a integrării (după ceea ce se cheamă deceniul pierdut, respectiv anii 80), printr-o nouă serie de acorduri care să finalizeze procesul de eliminare a barierelor tarifare în comerţul intraregional.

Piaţa Comună din Caraibe (CARICOM) este constituită dintr-un număr mare de ţări, de forţă economică redusă.CARICOM nu este un bloc reprezentativ pentru această formă de integrare. Ea a eşuat în mod constant de-a lungul procesului de integrare economică. În 1984 statele membre CARICOM au adoptat un angajament formal privind înfăptuirea uniunii economice şi monetare, fără ca, însă, de atunci să se realizeze progrese semnificative. În octombrie 1991 guvernele statelor CARICOM au eşuat pentru a treia oară consecutiv în stabilirea unui termen limită pentru tariful vamal comun.

Piaţa Comună a Sudului (MERCOSUR) reprezintă una din cele mai evoluate structuri de integrare de pe continentul american. Creată pentru a deveni piaţă comună, MERCOSUR a pus în discuţie chiar şi existenţa unei monede unice.

MERCOSUR a fost creată prin Tratatul de la Asuncion (26 martie 1991), incluzând la vremea respectivă Argentina, Brazilia, Paraguay, cărora li s-au adăugat ulterior Chile (1996) şi Bolivia (1997)

Obiectivele specificate în Tratatul de înfiinţare au fost următoarele:

1. Liberalizarea comerţului
2. Tarif vamal comun
3. Armonizarea politicilor macroeconomice

Începând cu 1 ianuarie 1996 MERCOSUR a devenit o uniune vamală progresivă prin elaborarea unui Tarif vamal comun.

Asociaţia Naţiunilor de Sud-Est (ASEAN) a fost creată în august 1967, prin Declaraţia de la Bangkok, incluzând Indonezia, Malaezya, Singapore, Filipine, Thailanda (Brunei, Vietnam, Laos, Mynamar, Cambodgia). La ASEAN au statut de state asociate China şi Coreea.

Ţările ASEAN sunt un exemplu de colaborare regională. Chiar dacă apropiate din punct de vedere geografic, de-a lungul istoriei relaţiile între ele nu au fost din cele mai bune, din motive care ţin de istoria lor. Odată cu crearea ASEAN, colaborarea între aceste ţări s-a extins, în 1994 miniştrii economiei căzând de acord să înfiinţeze o zonă de comerţ liber până în 2003. Dezvoltarea unei asemenea zone a fost favorizată şi de deschiderea economiei Japoniei, până nu demult o piaţă închisă, şi de oportunităţile pe care le oferă India. De asemenea, evoluţiile ASEAN au arătat vulnerabilitatea unei asemenea zone atunci când una din ţările membre se confruntă cu o criză.

ASEAN a fost creată ca organizaţie politică, cu rol în menţinerea stabilităţii regionale. Ulterior această structură şi-a extins domeniile de preocupare, în 1976, prin Declaraţia de Acord ASEAN (Bali) stabilindu-se un program de cooperare regională în domeniile comerţ, industrie şi în sectorul financiar-bancar.

Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest (CEDEAO)

CEDEAO a fost înfiinţată în mai 1975, încluzând Benin, Burkina Fasso, Capul Verde, Cote d'Ivoire, Gambia, Ghana, Guineea, Guineea Bissau, Liberia, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Togo.

Ea s-a dorit a fi o uniune vamală cu obiective stabilite pe 15 ani. În ciuda acestor obiective propuse, CEDEAO nu a avansat la stadiul de integrare propus, principalele cauze fiind: tendinţa de recurgere la restricţii netarifare a statelor componente, existenţa în continuare a taxelor de import generate, în special de crizele de lichidităţi.

Uniunea Europeană (UE)

Din punct de vedere al profunzimii stadiului de integrare Uniunea Europeană reprezintă exemplul celei mai dezvoltate structuri de integrare. Ea reprezintă echivalentul uniunii economice şi monetare. Acesta se exprimă printr-un termen specific – Piaţa Unică. Piaţa Unică reprezintă o piaţă în care se respectă cele patru libertăţi fundamentale:

1. libertatea de circulaţie a bunurilor
2. libertatea de circulaţie a serviciilor
3. libertatea de circulaţie a forţei de muncă

4. libertatea de circulaţie a capitalurilor

Corespunzător acestora, Uniunea Europeană a introdus moneda unică, euro, îndeplinind obiectivele uniunii economice, dar şi monetare.

Realizarea acetor obiective se leagă în principal de prevederile Tratatului de la Maastricht (1992).

Sistemul instituţional european este cel mai dezvoltat sistem la nivel mondial, date fiind obiectivele extrem de complexe ale sale. UE dispune de următoarele instituţii:

Tabel nr. 7.1. Tratate care au creat instituţiile comunitare

INSTITUŢIE	FUNCȚIE ESENȚIALĂ
Parlamentul European	Instituţie politică, cu rol în decizia comunitară
Comisia Europeană	Instituţie executivă
Consiliul de Miniştri	Instituţie de decizie
Curtea de Justiţie Europeană	Instituţie de drept
COREPER	Instituţie auxiliară de decizie
Curtea Auditorilor	Instituţie de control financiar
Comitetul Economic şi Social	Instituţie de consultare pe probleme sociale
Comitetul Regiunilor	Instituţie de consultare pe probleme regionale
Banca Centrală Europeană	Instituţuţie financiară
Ombudsman	Drepturile cetăţeanului european
Agenţii specializate	Problematici specifice (mediu, energie, etc)
Instituţii temporare	Funcţii în aderarea ţărilor asociate la UE

2.Structuri de integrare cu vocaţie mondială

Integrarea internaţională este un pas de început al unui fenomen mai complex, respectiv integrarea economiei modiale şi crearea unei singure economii, economia globală.

Fenomenul integrării internaţionale prezintă şi o concretizare a ideii de integrare cu vocaţie mondială, respectiv Spaţiul Asia-Pacific (APEC).

APEC este prima structură de integrarea care trece graniţa unui continent. Creată în

1989, prin Conferinţa de la Camberra, ea includea în 2003 : Australia, Brunei, Canada, China, Chile, Republica Coreea, Filipine, Hong Kong, Indonezia, Japonia, Malaezya, Noua Zeelandă, Mexic, Papua Noua Guinee, Peru, Rusia, Singapore, Taiwan, Thailanda şi Vietnam.

Pentru a avea o imagine despre dimensiunea economică a acestei structuri, considerăm elocvente următoarele date:

- APEC include peste 50% din populaţia mondială (de 6,5 ori populaţia UE, de 6 ori populaţia NAFTA)
- APEC crează peste 50% din PIB mondial (de 1,9 ori PIB UE, de 2,1 ori PIB NAFTA)

Creată iniţial ca forum consultativ interguvernamental, APEC şi-a propus abia ulterior obiective de natură economică.

APEC se doreşte a fi o structură de integrare cu structură de organizare proprie. În acest scop au fost create următoarele instituţii:

- 3 comitete specializate (comerţ şi investiţii, probleme economice generale, buget şi administraţie)
- 3 grupuri de experţi (IMM, tehnologie agricolă, mediu şi dezvoltare durabilă)
- 10 grupuri de lucru (domenii economice şi tehnice)
- Secretariat (Singapore)

Rezumat:

1.În lume există 37 de structuri de integrare dispuse pe toate continentele.

2. Structurile de integrare pot fi clasificate în două categorii: structuri regionale şi structuri cu vocaţie mondială.

3. APEC, singura structură cu vocaţie mondială din lume include peste 50% din populaţia lumii şi produce peste 50% din PIB mondial.

Termeni cheie: AELS, NAFTA, ALADI, CEFTA, Pactul ANDIN, CARICOM, SELA, MERCOSUR, CEDEAO, UE, APEC

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Uniunea Europeană este cea mai evoluată structură de integrare din lume.
b) Cea mai mare zonă de liber schimb din lume este NAFTA.

c) MERCOSUR se află în stadiul de uniune vamală.

d) Se poate face o încadrare strictă într-un stadiu pentru toate structurile de integrare.

e) NAFTA reprezintă cca 1/3 din comerţul mondial.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	UE a depăşit stadiul UEM şi este în curs de a realiza integrarea totală
b	A	NAFTA include un continent şi două ţări G7
c	F	MERCOSUR este o piaţă comună şiş la un moment dat, chiar şi-a propus atingerea stadiului UEM
d	F	Unele structuri se află în evoluţie către stadii superioare
e	A	Banca Mondială demonstrează acest lucru.

Aplicaţii:

1.Descrieţi în cca două pagini o structură de integrare, la alegere. În descriere trebuie avute în vedere următoarele:

- contextul economic, social şi poltic al creerii structurii respective
- o scurtă caracterizare economică a ţărilor membre
- obiectivele propuse de către ţările membre
- evoluţia structurii de integrare de la creare şi până în prezent.

2. Demonstraţi, pe baza datelor că NAFTA este ca mai mare zonă de comerţ liber din lume.

3. Demonstraţi că UE este cea mai evoluată formă de integrare.

Bibliografie selectivă:

5) Candidatu, C., Integrarea economică, Editura ASE, 2006
6) El-Agraa, A., M., The European Union – Economics and Politics, Prentice Hall, Seventh Edition
7) Moldoveanu, M., Mersul lumii la cumpăna dintre milenii, Academia Română, 2003
8) Prisecaru, P., Teoria integrării economice europene , Editura Sylvi, Bucureşti, 2001

Unitatea de învăţare nr. 12 Sectorizarea economiei mondiale

1.Agricultura pe Glob 75

2.Industria şi importanţa ei în economia mondială 79
3.Serviciile şi dezvoltarea sectorului terţiar în economia mondială 81

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1.să caracterizeze în general situaţia agriculturii pe Glob (ponderea în producţia mondială, resursele agricole ale Terrei, noile forme de agricultură)

2. să identifice şi să descrie principalele tipuri de sisteme de producţie agricolă

3. să evidenţieze prin date concrete importanţa industrializării în evoluţia economiei mondiale

4. să exemplifice importanţa serviciilor în dezvoltarea economiei mondiale 5. să motiveze şi să explice externalizarea serviciilor

Aşa cum la nivelul economiilor naţionale se vorbeşte despre sectorizarea ei (adică împărţirea ei în sectoare: primar, secundar, terţiar, cuaternar), se poate vorbi şi la nivel global de o sectorizare a economiei mondiale.

1. Agricultura pe Glob

a) Caracteristici generale ale agriculturii pe Glob

Agricultura este exponenta sectorului primar, adică a produselor neprelucrate sau cu grad scăzut de prelucrare.

Problematica agriculturii este destul de complexă şi trebuie privită plecând de la evoluţia sa în timp. La începutul sec al XXlea, ţările componente ale economiei mondiale erau preponderent agrare. Populaţia antrenată la nivelul agriculturii în aceste ţări avea o mare pondere, iar în comerţul mondial, cea mai importantă parte a acestuia era reprezentată de comerţul cu produse agro-alimentare.

Odată cu dezvoltarea economiilor naţionale şi a industriei la nivel mondial, reprezentativitatea agriculturii pe plan mondial s-a diminuat. Problema nu îngrijorează din perspectiva procentelor sau chiar şi a valorilor absolute, ci doar făcându-se corelarea cu creşterea continuă a populaţiei.

În esenţă, iată câteva din aspectele care îngrijorează comunitatea mondială în ceea ce priveşte implicaţiile problemei agriculturii la nivel mondial:

1) La nivelul economiei mondiale asistăm la o diminuare a ponderii producţiei agricole în totalul producţiei mondiale. În sume absolute, producţia agricolă a crescut, însă, nu poate satisface pe deplin nevoile alimentare ale populaţiei din două motive:

- Rata de creştere a producţiei agricole este inferioară ratei de creştere a populaţiei la nivel mondial, ceea ce duce la o insuficienţă a resurselor alimentare în raport cu nevoile alimentare
- Creşterea producţiei agricole este neuniformă, ceea ce conduce la o creştere mai ridicată în ţările dezvoltate, cu economii mai eficiente, pe când creşterea populaţiei este mai semnificativă în ţările subdezvoltate

2) Suportul relativ constant de resurse agricole a Terrei a determinat necesitatea unei eficientizări mai mari a agriculturii. Iată de ce, astăzi cele mai mari ţări producătoare de produse agricole sunt ţările dezvoltate, (care, datorită introducerii progresului tehnologic în activitatea agricolă, au capacitatea de a obţine productivităţi mari în agricultură), şi mai puţin ţările în dezvoltare şi subdezvoltate (care, în ciuda orientării lor agrare nu au posibilitatea practicării unei agriculturi înalt productive).
3) Producţia agricolă este marcată şi de unele fenomene şi tendinţe sociale. Astfel, începând cu mijlocul sec al XXIlea, asistăm la migraţia populaţiei rurale către mediul urban, dublată, în ţările subdezvoltate de o scădere a nivelului de trai a populaţiei agricole, astfel încât o nouă problemă a agriculturii o reprezintă şi lipsa forţei de muncă specializate în anumite regiuni. Aceasta este susţinută de mijloace tehnice în ţările dezvoltate (a căror populaţie necesară în agricultură este de cca 5%), dar se constituie într-o problemă în ţările în dezvoltare şi cele subdezvoltate (unde populaţia din agricultură poate depăşi 50% din populaţia ocupată a ţării respective).
4) Organizarea activităţii agricole se bazează pe noi principii. Astfel, se constată că cele mai eficiente agriculturi sunt cele în care atomizarea agriculturii a dispărut. Noţiunea de mare fermă desemnează cea mai modernă formă de organizare agricolă (spre exemplu, cca 12% din fermele cu mai mult de 50 ha deţin peste 80% din suprafaţa agricolă a ţării).
5) Apariţia unei concurenţe internaţionale puternice în domeniul agricol, în urma apariţiei marilor concerne alimentare, societăţi transnaţionale care au ca obiect de activitate producţia şi comercializarea produselor agricole. (Nestle, Cargill, etc)

b) Tipuri de sisteme de producţie agricole şi politici agricole

În lucrarea The World Economy, autorii, Frederick Stutz şi Barney Warf identifică câteva posibile sisteme de producţie agricolă: [1]

1) Agricultura de subzistenţă – un sistem de producţie specific ţărilor în dezvoltare şi subdezvoltate, cu următoarele caracteristici:
    - dominaţie a autoconsumului asupra schimbului
    - majoritatea lucrătorilor antrenaţi în agricultură
    - tehnicile agricole sunt primitive
    - producţia agricolă este destinată autoconsumului
    - este specifică unor zone din Asia (plantaţiile de orez) şi Africa de Est 2) Agricultura intensivă de subzistenţă
    - este intensivă în forţă de muncă
    - pământul este redus cantitativ, dar folosit intensiv
    - grad scăzut de tehnologizare
    - este specifică unor zone din Asia şi America Centrală şi de Sud 3) Agricultură intensivă destinată schimbului
    - este o agricultură intensivă în capital, cu un grad de tehnologizare crescut
    - este capabilă să producă producţie suplimentară, destinată schimbului - este specifică ţărilor dezvoltate

Una din ţările care reprezintă un exemplu de luat în seamă în agricultura mondială, este SUA. Agricultura SUA este cunoscută ca o agricultură corporatistă (marile agroafaceri: ConAgra, Dole, Nabisco, Ralston Purina, General Mills, General Foods, Hunt-Wesson, United Brands, fiind organizate ca firme integrate pe verticală, în jurul unor firme care, de regulă, nu deţin pământ agricol, dar se implică în controlul produselor, preţuriloe, distribuţiei şi promovării produselor agricole).

Specific agriculturii SUA este faptul că rezultatele sale agricole sunt obţinute doar de o mică parte a populaţiei ocupate (cca 4%).

Organizarea activităţii agricole se constituie în model pe care multe alte ţări l-au şi urmat, respectiv agricultura bazată pe marile ferme, cu mare grad de tehnologizare.

[1] Stutz, F., Warf, B., The World Economy,

Iniţial, agricultura americană a funcţionat pe baza fermelor de mici dimensiuni care deserveau pieţe locale. Acest mod de organizare avea ca principal beneficiu preţurile relativ stabile şi predictibile.

Actualmente, o familie deţine sute, chiar mii de ha şi echipamente mecanizate, ari de deservire mărindu-se simţitor.

În privinţa implicării sale în agricultura mondială, SUA a traversat o prioadă fastă în anii 60-70, când, în urma încheierii unui acord privind comerţul cu cereale cu URSS, exporturile SUA au crescut. Actualmente, exporturile de produse alimentare ale SUA sunt ameninţate atât de produsele similare din Uniunea Europeană (care a elaborat o Politică Agricolă Comună), cât şi de ţările în dezvoltare care au devenit în ultimele două decenii exportatori importanţi pe piaţa mondială (India, spre exemplu, s-a transformat dintr-un importator net de produse agricole într-un exportator net) . Acest fapt a determinat guvernul SUA să elaboreze Programe de subvenţii pentru agricultură.

Agricultura în Uniunea Europeană. Politica Agricolă Comună.(PAC)

PAC vizează crearea pieţei agricole comune, în sensul liberei circulaţii a produselor; trebuie ţinut cont, însă, de faptul că produsele agricole sunt eterogene, astfel încât se formează pieţe specifice pentru grupuri specifice de produse. Se disting astfel patru tipuri de pieţe[1]:

- pieţe cu intervenţie internă şi protecţie externă - caracteristice pentru cca 70% din totalul produselor agricole (cereale, unt, lapte praf, zahăr, carne de vacă)
- pieţe fără intervenţie internă dar cu protecţie externă - caracteristice pentru cca 25% din totalul produselor agricole (ouă, păsări, vin)
- pieţe cu ajutoare complementare la preţuri - specifice produselor aflate sub incidenţa GATT (mai ales la plante tehnice)
- pieţe cu ajutoare forfetare la producţie - plătite de către integratorii producătorilor de in, cânepă, viermi de mătase, hamei

În 1958 miniştrii agriculturii ai ţărilor membre s-au întâlnit la Stresa în cadrul unei conferinţe, stabilind principiile operaţionale în vederea realizării pieţei agricole comune.

Piaţa agricolă comună s-a format în perioada următoare (1961 – 1969) având la bază trei principii:

[1] Belli, N., "Uniunea Europeană: Geneza şi instituţiile sale-Probleme Economice nr 37-38/1995, Centrul de Informare şi Documentare Economică al Academiei Române, Bucureşti, pag. 26

- unicitatea pieţei
- preferinţa comunitară
- solidaritatea financiară

Primul principiu stabileşte libera circulaţie a produselor agricole între ţările Comunităţii prin eliminarea taxelor vamale, a restricţiilor cantitative sau a altor măsuri care să aibă ca efect îngrădirea pieţei unice agricole.

Ca o consecinţă a acestui principiu, preferinţa comunitară reprezintă transpunerea, la nivel comunitar, a priorităţii care se acordă în majoritatea ţărilor producţiei agricole proprii. Acest principiu asigură protejarea pieţei comunitare, prin mecanisme de preţ, împotriva importurilor din ţări terţe.

Cel de-al treilea principiu a presupus că o politică comună trebuie să fie susţinută, pe lângă elementele de natură economică, şi de suportarea în comun a cheltuielilor aferente. În acest sens, în 1962 s-a constituit Fondul European de Orientare şi Garantare Agricolă (FEOGA).

2. Industria şi importanţa ei în economia mondială

Importanţa sectorului industrial în cadrul economiei mondiale este de necontestat. Şi Aceasta cel puţin din două motive:

a) experienţa economiei mondiale arată că există o legătură directă între gradul de industrializare şi dezvoltarea economică
b) produsele manufacturate au o valoare adăugată mai mare decât produsele agricole. Aceasta se exprimă ca valoare adăugată manufacturieră (VAM). VAM este în ţările dezvoltate de 3 ori mai mare decât în ţările în dezvoltare, de 10 ori mai mare decât în ţările subdezvoltate şi de 5 ori mai mare decât în ţările în tranziţie.

Responsabilă de progresul economic, în general, şi dezvoltarea industriei, în mod special este revoluţia industrială din Anglia (1760). Chiar dacă ulterior tipul de fabrici britanice a fost depăşit în special din perspectiva costurilor de fabricaţie ridicate, corelate cu scăderi ale productivităţii muncii, ceea ce a avut ca şi consecinţă scăderea competitivităţii globale, revoluţia industrială din Anglia a deschis drumul unui fenomen global complex, industrializarea.

Industrializarea a fot marcată de câteva momente mai importante:

- Sec XIX – dezvoltarea industriilor textilă, extracţia de cărbune, producţia de motoare cu aburi, apoi dezvoltarea industriilor petrolieră şi chimică
- Sec XX – fordismul şi dezvoltarea producţiei în masă, specifică industriei SUA
- criza petrolieră (70) – care a marcat o scădere a activităţii industriale globale

- sfârşitul sec al XXlea şi începutul sec al XXIlea – care marchează dezvoltarea unor noi ramuri industriale de vârf (electronică şi telecomunicaţii, biotehnologiile, industria de construcţii aerospaţiale, producţia de soft şi calculatoare, etc.

Actualmente, se poate aprecia că şi industrializarea este supusă globalizării în cadrul diviziunii internaţionale a muncii, astfel încât putem vorbi despre specializarea în industrie a anumitor ţări.

Dezvoltarea globală a industriei se regăseşte într-o proporţie rdicată a PIB industrial mondial în PIB mondial (3/4 din acesta din urmă la sfârşitul sec al XXlea)

Din acesta Germania realiza 38%, Franţa - 27%, Italia - 31%, Japonia - 38%, SUA 27%, Olanda - 27%.

Semnificativă pentru nivelul de dezvoltare industrială a unei ţări este ocuparea forţei de muncă în industrie. Aceasta, era în 1997 de 21,2% în Marea Britanie, 31,7% în Germania, 23,4% în Franţa, 26,5% în Italia, 21,7% în Olanda, 22% în SUA, 33,9% în Japonia, 14% în Indonezia, 15% în China, 16% în India, 18% în Peru.

Evoluţiile industriei în ultimele decenii arată următoarele:

- ţările OCDE au cunoscut o creştere industrială semnificativă (în perioada 1995-1996: SUA 16,5%, Canada 13,5%, Australia 8,8%, Irlanda 70,9%, Norvegia 34,1%)
- ţările în dezvoltare, în aceeaşi perioadă, au cunoscut ritmuri pozitive de creştere, dar inegale (China a avut 14% creştere, contribuţia la PIB fiind de 50%, India 1970-1990 contribuţia la PIB 28,6%, ţările din America Latină – creştere oscilantă, Brazilia înregistrând cea mai mare valoare a acestei creşteri - 9%
- ţările din Africa au înregistrat exporturide produse industriale mai mici de 2 mld$
- în ceea ce priveşte ţările în tranziţie acestea au cunoscut o scădere drastică a producţiei industriale (Rusia producea în 1995 50% din producţia indutrială din 1990)

În acest context, ţările dezvoltate continuă să dezvolte industria (în special noile industrii cu valoare adăugată mare), iar ţările în curs de dezvoltare şi subdezvoltate elaborează politici şi strategii industriale care să le crească gradul de dezvoltare. Acestea constau în:

- Subvenţii şi transporturi directe (export)
- Reorganizare şi restructurare (domenii importante - energia)
- Modernizarea unor ramuri
- Sprijin pentru regiunile defavorizate
- Proiecte de infrastructură catre să promoveze cererea şi reducerea costurilor

- Politici de relansare a consumului
- Utilizarea pîrghiilor vamale

3. Serviciile şi dezvoltarea sectorului terţiar în economia mondială

Sectorul terţiar reprezintă o componentă foarte importantă în economia globală, întrucât implicarea agenţilor economici în acest ssector prezintă câteva avantaje nete:

a) serviciile sunt produsele cu valoarea adăugată cea mai mare
b) investiţiile din sectorul serviciilor sunt de cele mai multe ori mai mici decât în sectorul industrial
c) serviciile sunt mult mai uşor de delocalizat la nivel internaţional decât alte produse

Serviciile reprezintă produse care presupun inputuri şi outputuri intangibile. Intangibilitatea serviciilor este o componentă care, de multe ori este în relaţie cu elemente tangibile. Spre exemplu, un serviciu turistic este caracterizat de două tipuri de elemente:

- intangibile (prestarea efectivă a serviciului turistic)
- tangibile (locaţia, hotelul, mijlocul de transport, etc)

Începând cu anii 80 la nivel internaţional asistăm la o intensificare a activităţilor economice din sectorul serviciilor. Exporturile de servicii ajung să înregistreze cca 20% din comerţul mondial, firmele ajung să investească la nivel internaţional în servicii, ba chiar se ajunge la constituirea unor societăţi transnaţionale, corporaţii în servicii.

Un fenomen specific pieţei mondiale a serviciilor îl reprezintă externalizarea serviciilor specifică sfârşitului de sec XX. Motivele pentru care acest fenomen a căpătat amploare sunt următoarele:[1]

a) costurile mai scăzute – întrucât pentru firmele de mai mică dimensiune eficienţa de ansamblu nu permite angajarea unui personal calificat în serviciile de care ar avea nevoie (spre exemplu; servicii financiare, consultanţă în diferite domenii, publicitate şi alte metode de promovare, servicii juridice), este mai facilă cumpărarea acestor servicii decât producerea lor. Varianta marilor firme internaţionale, specializate şi cu o mai mare tradiţie şi recunoaştere devine astfel mult mai atrăgătoare.
b) Flexibilitate – apelarea la servicii externe este preferabilă întrucât nu presupune neapărat o continuitate în timp, ci poate fi realizată numai în perioadele în care este nevoie.
c) Reducerea riscurilor – în special risucurile legate de personal, asigurarea acestuia, instruirea acestuia, etc.

[1] Stutz, F., Warf, B., The World Economy, Pearson Prentice Hall, 2007, pag 255

d) Servicii noi – o firmă cu o forţă financiară moderată sau redusă este limitată în ceea ce priveşte serviciile pe care la poate asigura, singura ei opţiune fiind firmele de servicii (acest lucru este valabil în special în serviciile noi – design web, publicitate prin Internet, etc)

e) Cadre legislative specifice – firmele de servicii cu vocaţie internaţională dispun de informaţii şi experienţă internaţională ce poate fi utilizată şi de firmele care nu dispun de aceste mijloace.

Serviciile, la nivel internaţional, trebuie analizate din aceeaşi perspectivă ca şi la nivel naţional, perspectivă ce trebuie, însă, îmbunătăţită cu elemente specifice legate de mediul internaţional (legislaţie specifică, mediu poltic specific, mediu tehnologic, diferenţe culturale, etc). Vorbim şi la acest nivel de servicii financiare, de asigurări, juridice, consultanţă şi relaţii publice, transport, servicii ale intermediarilor, servicii guvernamentale (servicii publice, forţele armate, educaţia, sănătatea, servicii oferite de poliţie), servicii nonprofit (servicii religioase, servicii ale agenţiilor nonprofit).

La nivelul economiei mondiale cea mai reprezentativă economie de servicii o are SUA. SUA au dezvoltat cel mai important sector al serviciilor (în anii 90 80% din populaţia ocupată era antrenată în servicii).

SUA este liderul mondial în furnizarea anumitor servicii (spre exemplu, în industria de servicii software, oferind cca 50% dintr-o piaţă totală de peste 150 miliarde $). Serviciile crează cca un sfert din PIB-ul SUA şi cca 30% din exporturile acestui stat.

Împreună cu Canada SUA totalizează 150 din primele 500 de corporaţii internaţionale de servicii din lume.

Rezumat:

1.Aşa cum se vorbeşte de sectorizarea unei economii naţionale, aşa în economia mondială vorbim de sectorizarea acesteia.

2. Sectorul primar al economiei corespunde agriculturii. La nivel mondial există câteva tendinţe generale în ceea ce priveşte agricultura. Literatura economică de specialitate consemnează câteva tipuri esenţiale de sisteme de producţie agricolă: agricultura de subzistenţă, agricultura intensivă de subzistenţă, agricultură intensivă destinată schimbului.

3. Industrializarea este una din experienţele care a marcat pozitiv evoluţia economiei mondiale.

4. Sectorul în plină dezvoltare al economiei mondiale este sectorul serviciilor. Externalizarea serviciilor este un proces complex şi motivat al evoluţiei economiei mondiale. Serviciile au câteva trăsături specifice care le fac foarte atractive pentru agenţii economici care acţionează la nivel internaţional.

Termeni cheie: agricultura de subzistenţă, agricultura intensivă de subzistenţă, agricultură intensivă destinată schimbului, industrializarea, externalizarea serviciilor, tangibilitate, intangibilitate.

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Agricultura destinată schimbului este intensivă în tehnologie.
b) Politica Agricolă Comună are ca principiu preferinţa comunitară.
c) țările în dezvoltare nu elaborează politici şi strategii agricole, fiind preocupate prioritar de agricultură.
d) Serviciile sunt mai greu de delocalizat decât alte produse.
e) Cea mai reprezentativă economie de servicii o au SUA.

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	A	Este agricultura contemporană, cea mai intensivă agricultură
b	A	Preferinţa comunitară este unul din cele trei principii PAC
c	F	Multe ţări în dezvoltare elaborează asemenea politici în vederea creşterii nivelului de dezvoltare
d	F	Serviciile sunt mai uşor de localizat atât faţă de produse industriale, cât şi faţă de produsele agricole
e	A	Statisticile arată cea mai mare pondere a serviciilor în economie în anii 90

Aplicaţii:

1.Caracterizaţi sectorul agricol al economiei mondiale.

2. Caracterizaţi sectorul industrial al economiei mondiale

3. Caracterizaţi sectorul de servicii al economiei mondiale

Bibliografie selectivă:

7) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi
8) Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureşti, 1999
9) Gamblin, A., Economia lumii 2004, Editura ştiinţelor Sociale şi Politice, 2003
10) Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Editura Polirom, Bucureşti, 2004
11) Stutz, F. P., Warf, B., The World Economy, Pearson Prentice Hall, 2005 12) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004

Unitatea de învăţare nr. 13 Probleme globale ale omenirii

1. Problema alimentaţiei pe Glob 85
2. Poluarea şi problema mediului înconjurător ..... .86
3. Energia. Problema energiei la nivel global ..... .87

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1. să identifice formele problemei alimentaţiei şi să rezume activitatea organismelor internaţionale implicate în rezolvarea acestei probleme.
2. să categorisească tipurile de poluare pe Glob şi să explice în ce constă fiecare tip de poluare în parte
3. să identifice etapele energetice ale dezvoltării economiei mondiale şi să le caracterizeze

1. Problema alimentaţiei pe Glob

Consecinţa imediată a problemei agricole o reprezintă apariţia unei alte probleme – problema alimentaţiei. Accesul insuficient la resursele alimentare, determinat de cauze economice este principala cauză a foametei, fenomen cu care se confruntă cca un sfert din populaţia Terrei. Proporţia cea mai mare a acesteia se află în Africa Subsahariană, dar şi ţări din Asia, Orientul Apropiat, şi chiar şi America Latină şi Caraibe se confruntă cu acest fenomen.

Problema alimentaţiei îmbracă două forme:

a) Malnutriţia – adică o alimentaţie deficitară din punct de vedere calitativ, adică o lipsă sau un slab aport al anumitor nutrienţi necesari pentru o viaţă sănătoasă
b) Subnutriţia – adică o alimentaţie insuficientă din punct de vedere cantitativ (care nu atinge pragul minim de hrană necesar zilnic)

Fiind vorba de o nevoie primară (nevoia de hrană), imposibilitatea satisfacerii ei de către toată populaţia Terrei constituie o preocupare pentru organismele abilitate în acest domeniu:

- ONU prin Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură (FAO) şi Consiliul Mondial al Alimentaţiei (CMA)

- Banca Internaţională de Reconstrucţie şi Dezvoltare (BIRD), prin acordarea de credite preferenţiale ţărilor afectate de foamete
- Consiliul Economic şi Social al ONU (ECOSOC)
- Conferinţa ONU pentru Dezvoltare (UNCTAD)
- PNUD, Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare

Aceste instituţii monitorizează zonele expuse acestui fenomen, realizează anchete în aceste zone (s-a realizat chiar şi un tablou mondial al agriculturii), organizează informări prin întâlniri de importanţă mondială, concep programe de asistenţă, se implică financiar, etc.

O nouă problemă privind alimentaţia o reprezintă creşterea calităţii produselor alimentare.

2. Poluarea şi mediul înconjurător

Problema mediului înconjurător este una din cele mai importante probleme ale începutului de secol XXI. Dezvoltarea economică a secolului al XXlea a adus, pe lîngă consecinţele pozitive şi consecinţe negative. Problemele mediului rezultate din activitatea economică se rezumă la poluare. Poluarea reprezintă degradarea aerului, apei sau pământului rezultată din eliberarea de gaze şi substanţe chimice. Consecinţa imediată a acestor fenomene o reprezintă degradarea mediului şi afectarea mediului natural (plante, animale, organisme umane).

Poluarea aerului este realizată de principalii poluanţi (monoxid de carbon, oxizi de azot, dioxid de sulf, acid sulfuric sau acid nitric). Cel mai adesea, acest tip de poluare se întâlneşte în oraşe şi în jurul acestora.

Pe termen lung, efectul principal al acestui tip de poluare îl reprezintă distrugerea stratului de ozon, fenomen responsabil de încălzirea globală. În vederea contracarării efectelor acesteia în 1987 se încheie Protocolul de la Montreal care stabileşte ca ţările dezvoltate să nu mai utilizeze poluanţii care distrug stratul de ozon până în 2010, iar ţările în dezvoltare – până în 2020.

Poluarea apei se referă în principal la contaminarea apei. Problema este mai complexă, în sensul că astăzi se implementează conceptul de management al utilizării apei, în contextul în care în ţările dezvoltate cca 1 miliard de oameni au probleme în obţinerea apei potabile.

Poluarea mediului natural generează o relaţie conflictuală între principiul protejării naturii şi nevoia de dezvoltare (în special din partea marilor corporaţii). Aşa cum se ştie, principala cauză a poluării mediului natural o reprezintă ploaia acidă rezultată din dezvoltarea industrială excesivă.

Experienţa internaţională actuală a degradării mediului ne arată următoarele;

- America de Nord are ca principale probleme ale poluării ploaia acidă (este o zonă de dezvoltare industrială foarte ridicată) şi cantităţi mari de poluanţi (ceea ce conduce la distrugerea stratului de ozon). SUA este unul din cei mai mari poluanţi ai lumii
- În America de Sud principala problemă legată de mediu o reprezintă defrişările masive (în special în bazinul Amazonului)
- În Africa de Nord şi Orientul Mijlociu principala problemă o reprezintă eroziunea solului care a condus la ceea ce se numeşte deşertificarea acestuia (spre exemplu, barajul de la Assuan pe lângă consecinţele sale pozitive duce şi la scăderea fertilităţii solului)
- În Europa problemele mediului derivă din ploaia acidă (Germania şi Polonia), suprapopularea (Mediterana), management iresponsabil (Rusia)
- Asia de Sud-Est este marcată de dezvoltarea agriculturii şi industriei, ceea ce conduce la efecte specifice (defrişări, poluarea apelor şi ploaia acidă)

Tabloul acesta motivează apariţia unor noi concepte şi teorii care marchează dezvoltarea economică viitoare. Unul dintre acestea este conceptul de dezvoltare economică durabilă. Conceptul este foarte complex, dar, în esenţă desemnează acel tip de dezvoltare care ţine cont de nevoile generaţiilor prezente, fără a compromite şansa generaţiilor viitoare de a-şi satisface propriile nevoi. Esenţa acestei probleme este aceea de a cuantifica nevoile actuale şi impactul lor asupra mediului pentru a realiza un raport optim între satisfacerea nevoiei şi efectul ei.

2. Energia. Problema energiei la nivel global.

Apariţia conceptului de activitate economică are ca punct de plecare relaţia dintre resurse şi nevoi. Această relaţia tensionată între cele două componente pleacă de la faptul că resursele sunt limitate. Resursele naturale, componente ale resurselor în general, nu fac excepţie. Mai mult, sursele energetice primare sunt neregenerabile. Acest fapt a determinat de-a lungul evoluţiei economiei mondiale situaţii de criză energetică (Criza petrolului din 1973).

Omenirea a parcurs şi este în curs de parcurgere a următoarelor etape privind principala sa resursă energetică:

Regele abur – regele petrol – regele atom

Actualmente, omenirea se află în etapa utilizării pe scară largă resursei petrol şi, în acelaşi timp, de început a etapei de utilizare a resurselor energetice nucleare. Această situaţie nu exclude, însă, existenţa şi utilizarea altor resurse naturale: gaze naturale, cărbune, dar şi surse alternative de energie, surse regenerabile de energie (combustibilul lemnos, energia hidraulică, energia solară, energia eoliană, energia geotermală.

Problema resurselor regenerabile a devenit actuală cel puţin din două motive:

a) Sunt resurse regenerabile şi puţin sau deloc poluante
b) Consumul de resurse este în continuă creştere (în ţările dezvoltate acesta este de 80 de ori mai mare decât în ţările în dezvoltare), ceea ce face necesară şi găsirea unor noi resurse energetice

La nivel internaţional pot fi menţionate câteva organizaţii cu implicare în problema energiei:

a) Organizaţia ţărilor Exportatoare de Petrol (OPEC), din care fac parte: Iran, irak, Kuweit, Arabia Saudită, Venezuela (ţări fondatoare), Qatar, Indonezia, Libia, Emiratele Arabe Unite, Algeria şi Nigeria. Importanţa acestei organizaţii derivă din faptul că peste 65% din rezervele de petrol ale lumii se află în aceste state. Scopul principal al acestei organizaţii este acela de a menţine stabilitatea preţurilor petrolului.
b) Agenţia Internaţională a Energiei Atomice (AIEA), organism al ONU înfiinţat în 1957, cu sediul la Viena

Rezumat:
1.Economia mondială este marcată de cîteva probleme globale. Dintre acestea, mai importante sunt: problema alimentaţiei, poluarea mediului şi problema energetică.
2. Problema alimentaţiei îmbracă două forme: malnutriţia şi subnutriţia. Ea este o problemă specifică ţărilor subdezvoltate.
3. Problema poluării este foarte complexă, regăsindu-se pe mai multe dimensiuni: poluarea aerului, apei şi a mediului natural.
4. Problema energetică apare datorită caracterului limitat al resurselor energetice, ceea ce determină insuficienţa lor în raport cu nevoile
Termeni cheie: malnutriţie, subnutriţie, poluarea aerului, poluarea apei şi poluarea mediului natural, resurse regenerabile regele abur, regele petrol, regele atom, dezvoltare durabilă.

Teste de autoevaluare:

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Malnutriţia reprezintă o alimentaţie insuficientă din punct de vedere cantitativ (care nu atinge pragul minim de hrană necesar zilnic)
b) Poluarea mediului natural generează o relaţie conflictuală între principiul protejării naturii şi nevoia de dezvoltare.
c) Poluarea reprezintă degradarea aerului, apei sau pământului rezultată din eliberarea de gaze şi substanţe chimice
d) Agenţia Internaţională a Energiei Atomice (AIEA) este un organism al UNESCO.
e) Problema energetică apare datorită caracterului limitat al resurselor energetice, ceea ce determină insuficienţa lor în raport cu nevoile

Răspunsuri:

Întrebare	Răspuns corect	Motivare
a	F	Definiţia dată este aceea a subnutriţiei
b	A	Nevoia de dezvoltare nu ţine întotdeauna seama de mediul înconjurător
c	A	Enunţul surprinde toate aspectele legate de poluare
d	F	AIEA este un organism al ONU
e	A	Caraterul limitat al resurselor naturale determină insuficienţa lor

Aplicaţii:

1.Analizaţi o situaţie concretă de poluare la nivel mondial.

2. Exemplificaţi rolul organizaţiilor internaţionale în problema alimentaţiei.

3. Analizaţi o situaţie de criză energetică la nivel regional sau mondial (spre exemplu, Criza petrolului din 1973).

Bibliografie selectivă:

13) Creţoiu, Ghe., Chirilă, M., Economie modială, Editura Porto-Franco, Galaţi

14) Dumitrescu, S., Bal, A., Economie mondială, Editura Economică, Bucureşti, 1999
15) Gamblin, A., Economia lumii 2004, Editura ştiinţelor Sociale şi Politice, 2003
16) Gilpin, R., Economia mondială în sec XXI, Editura Polirom, Bucureşti, 2004
17) Stutz, F. P., Warf, B., The World Economy, Pearson Prentice Hall, 2005 18) Zaharia, R. M., Economie modială, Editura ASE, 2004

MODULUL NR. 4 ROMÂNIA ŢI PARTICIPAREA EI ÎN ECONOMIA MONDIALĂ

Unitatea de învăţare nr. 14 România şi rolul ei în economia mondială

Obiective:

După parcurgerea acestei unităţi de învăţare studentul trebuie:

1.să rezume principalele aspecte legate de economia României

2. să identifice rolul României în ansamblul economic mondial.

În analiza economiei României este recomandabil să împărţim evoluţia economică a ei în 2 etape: etapa economiei centralizate şi etapa tranziţiei către economia de piaţă.

În prima etapă, aceea a economiei centralizate din punct de vedere al implicării în economia mondială România s-a găsit ca partener CAER sub influenţa Uniunii Sovietice. În această perioadă România a dezvoltat industria, însă din păcate pe cea energo-intensivă şi a fost un partener comercial, în special pentru CAER. Totuşi, dintre toate ţările CAER, România a dezvoltat cele mai importante relaţii comerciale cu exteriorul, în special cu Comunitatea Europeană.

După 1990 România a trecut în etapa tranziţiei către economia de piaţă, etapă care a presupus mari transformări fundamentale în economie. În primul rând, întregul sistem economic a trebuit reformat prin reformele structurale (reforma proprietăţii, reforma instituţională, reforma sistemului bancar), totul în condiţiile unei macrostabilităţi economice, în vederea scăderii semnificative a rolului statului în economie.

O relaţie aparte a apărut odată cu intenţia României de a adera la Uniunea Europeană.

Schimbarea regimului din România în 1989 a fost salutată şi privită cu interes de către Comunitate, în 1990 noul regim din România fiind recunoscut de către aceasta. România a fost prima ţară din cele foste comuniste care a acreditat primul ambasador la Comunitate.

Iniţial, principala formă de manifestare a relaţiilor CE – România a reprezentat-o cooperarea comecială. România a reprezentat un partener comercial important din Estul Europei pentru Comunitate. Acest fapt poate fi reliefat prin prisma următoarelor date[1]:

- exporturile României către Comunitate au crescut de la 24,8% din totalul exporturilor în 1989 (echivalentul a 20,9% din PIB) la 65,5% în 1999 (echivalentul a 30,1% din PIB)
- importurile din statele membre comunitare au crescut de la 13,1% din totalul importurilor (reprezentând 18,2% din PIB) la 60,4% în 1999 (reprezentând 32,3% din PIB)

[1] Sută, N., „Comerţ internaţional şi politici comerciale internaţionale”, Ed. Eficient, Bucureşti, 2000, pag. 533

Cea mai dificilă, dar şi cea mai arzătoare problemă a României este reprezentată, în continuare, de marile sale decalaje economice faţă de ţările dezvoltate ale lumii. Decalajele nu le-a creat tranziţia, ele sunt o moştenire a trecutului. Tranziţia, însă, până în prezent, nu numai că nu le-a diminuat, dar le-a adâncit profund. Din datele statistice cunoscute, de-abia în 20042005 a fost refăcut nivelul economic, măsurat în PIB/loc. din 1989. Dacă pornim de la datele Băncii Mondiale pentru anul 2000, rezultă că România avea un VNB/loc. de 1 670 $ la cursul de schimb, şi 6 360 la paritatea puterii de cumpărare. În acelaşi an, datele pentru UE indicau

22 384 dolari şi, respectiv, 23 497 dolari/loc. În ipoteza că România ar realiza o creştere de 5% în medie anual, iar UE-2%, rezultă următoarele concluzii:

A.Ipoteza cursului de schimb

România va realiza:

a) ½ din VNB/loc. al UE din 2000 în 40 de ani

b) ½ din VNB/loc. al UE cu creştere de 2% în 66 de ani

c) 100% nivelul UE în 2000 în 53 de ani

d) 100% nivelul UE cu creştere de 2% în 90 de ani B. Ipoteza VNB/loc. la paritatea puterii de cumpărare România va realiza:

a) ½ din nivelul UE din 2000 în 11,6 ani

b) ½ din nivelul UE cu creştere de 2% în 20 de ani

c) 100% nivelul UE în 2000 în 25-26 de ani

d) 100% nivelul UE cu creştere de 2% în 43,5 de ani

Din punct de vedere al participării la economia mondială România este categorisită ca o ţară în dezvoltare. Gradul de dezvoltare a fost diferit de la an la an, în 2006 România aflându-se pe locul 68 într-o ierarhie care ţine cont de indicele de competitivitate globală[1] (un indicator care ţine cont de factorii ce stimulează productivitatea şi competitivitatea: instituţii, infrastructură, climat macroeconomic, sănătate şi educaţie primară, învăţământ superior şi instruire, eficienţa pieţei, nivelul tehnologic, nivelul mediului de afaceri, inovare).

[1] Văcărel, I., (coord) Cunoaţte România – membră a Uniunii Europene, Editura Economică,2007, pag 187

Rezumat:

1.România a avut handicapul a 40 de ani de economie centralizată, care a marginalizat-o în circuitul economic mondial

2. După 1990 relaţiile internaţionale ale României au avut ca principală preocupare integrarea în piaţa europeană, mai mult decât integrarea în piaţa mondială.

3. Principala problemă a României în relaţia sa cu exteriorul o reprezintă decalajele economice faţă de alte ţări cu nivel de dezvoltare mai ridicat.

Termeni cheie: economie centralizată, tranziţie, economie de piaţă, ipoteza cursului de schimb, ipoteza VNB/locuitor, paritatea puterii de cumpărare.

Bibliografie selectivă:

1) Sută, N., „Comerţ internaţional şi politici comerciale internaţionale", Ed. Eficient, Bucureşti, 2000
2) Văcărel, I., (coord) Cunoaşte România – membră a Uniunii Europene, Editura Economică, 2007
3) Anuarul statistic al României

LUCRĂRI DE VERIFICARE

MODULUL 1

Concepeţi la alegere un studiu de cca 3 pagini din următoarele teme posibile:

1) Rolul marilor descoperiri geografice în apariţia economiei mondiale
2) Rolul revoluţiei industriale în dezvoltarea schimburilor internaţionale
3) Analiza unui segment al pieţei mondiale
4) Rolul unei organizaţii internaţionale în economia mondială

În aprecierea lucrării se va ţine cont de:

- informaţia ştiinţifică din cadrul lucrării
- adaptarea informaţiei la cerinţa din titlul temei
- demonstrarea capacităţii de a sintetiza informaţii complexe şi de a face legătura între aceste informaţii şi obiectul studiului

MODULUL 2

Concepeţi la alegere un studiu de cca 3 pagini din următoarele teme posibile:

1) OECD
2) G7/G8
3) Analiza unei ţări dezvoltate din perspectiva politicilor sale şi a implicării sale în economia mondială
4) Transnaţionalizarea. Aplicaţie: o societate transnaţionale
5) Probleme cu care se confruntă o ţară în dezvoltare. Evoluţii economice în ţara respectivă.
6) Evoluţia economică a unei ţări subdezvoltate.

În aprecierea lucrării se va ţine cont de:

- informaţia ştiinţifică din cadrul lucrării
- adaptarea informaţiei la cerinţa din titlul temei
- demonstrarea capacităţii de a sintetiza informaţii complexe şi de a face legătura între aceste informaţii şi obiectul studiului

MODULUL 3

Concepeţi la alegere un studiu de cca 3 pagini din următoarele teme posibile:

1) Integrarea regională pe un continent (ex: Integrarea pe continentul nord-american)
2) Analiza unui segment de piaţă mondială într-o structură de integrare (ex: Dezvoltarea comerţului în cadrul NAFTA, Aspecte legate de piaţa muncii în UE)
3) Evoluţia agriculturii pe plan mondial în perioada ..... (10 ani)
4) Industrializarea în ..... (o regiune, un continent)
5) Importanţa serviciilor în economia mondială
6) Problema alimentaţiei pe Glob
7) Energia. Problema energiei la nivel global

8) Poluarea şi problema mediului înconjurător

În aprecierea lucrării se va ţine cont de:

- informaţia ştiinţifică din cadrul lucrării
- adaptarea informaţiei la cerinţa din titlul temei
- demonstrarea capacităţii de a sintetiza informaţii complexe şi de a face legătura între aceste informaţii şi obiectul studiului
- exemplificarea ideilor (temele 5,6,7,8)

MODULUL 4

Concepeţi un studiu cu tema România şi rolul ei în economia mondială.

În realizarea acestui studiu va trebui să abordaţi următoarele aspecte:

- date generale despre potenţialul României
- caracterizare economică a economiei României în perioada 1990-2007 (evoluţia principalilor indicatori macroeconomici, mediul de afaceri şi investiţiile, structura pe sectoare a economiei, sistemul financiar-bancar, etc)
- caracterizare a calităţii vieţii în România
- rolul României în piaţa mondială (pe toate segmentele sale)
- decalaje economice în România faţă de alte ţări din economia mondială În aprecierea lucrării se va ţine cont de:
- informaţia ştiinţifică din cadrul lucrării
- adaptarea informaţiei la cerinţa din titlul temei
- demonstrarea capacităţii de a sintetiza informaţii complexe şi de a face legătura între aceste informaţii şi obiectul studiului

Anexa nr. 1 Organizaţii speciale ale ONU

- Centrul Naţiunilor Unite pentru Aşezări Umane (United Nations Centre for Human Settlements - Habitat; fondat în 1977, cu sediul în Nairobi, Kenya);
- Fondul Naţiunilor Unite pentru Copii (UNICEF - United Nations Children's Fund, fondat în 1964, cu sediul la New York, SUA);
- Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare (UNCTAD - United Nations Conference on Trade and Development, fondată în 1946 cu sediul la Geneva, Elveţia);
- PNUD - Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare (United Nations Development Programme, fondat în 1965 şi cu sediul la New York);

- PNUE- Programul Naţiunilor Unite pentru Mediul Înconjurător (United Nations Environment Programme, fondat în 1972, cu sediul la Nairobi, Kenya);
- Programul Internaţional al Naţiunilor Unite pentru Prevenirea Consumului de Droguri (United Nations Internation Drug Control Programme, fondat în 1991, cu sediul la Viena, Austria);
- Înaltul Comisar ONU pentru Refugiaţi (United Nations High Commissioner for Refugees UNHCR, fondat în 1950, cu sediul la Geneva);
- Operaţiunile ONU de Menţinere a Păcii (United Nations Peace-keeping Operations, cu sediul la New York);
- Fondul ONU pentru Activităţi în Domeniul Populaţiei (United Nations Population Fund, fondat în 1967, cu sediul la New York);
- Agenţia pentru Refugiaţii Palestieni (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, fondat în 1950, cu sediul la Gaza);
- Programul Mondial pentru Alimentaţie (World Food Programme, fondat în 1961, cu sediul la Roma).

ONU lucrează cu următoarele organizaţii autonome: UNESCO, OIS, OIM, BIRD, FMI şi altele.

Anexa nr. 2 Țările OECD

Există în mod curent 30 de membri cu putere deplină; dintre aceştia 24 sunt, în descrierea din 2003 a Băncii Mondiale, ţări cu venituri mari. Ţările devenite membre OECD în 1961 nu au anii după nume. Alte naţiuni sunt listate în funcţie de anul de admisie.

- Ungaria (1996)
- Australia (1971)
- Norvegia
- Islanda
- Austria
- Polonia (1996)
- Irlanda
- Belgia
- Portugalia
- Italia
- Canada
- Slovacia (2000)

- Japonia (1964)
- Republica Cehă Spania
- Coreea de Sud

(1995) Suedia (1996)

- Danemarca Elveţia
- Luxemburg
- Finlanda (1969) Turcia
- Mexic (1994)
- Franţa Regatul Unit
- Olanda
- Germania Statele Unite ale Americii (1973)
- Noua Zeelandă
- Grecia

Anexa nr. 3 Structuri integraţioniste la nivel mondial

Structură de integrare	Anul creerii	Ţări componente
EUROPA Uniunea Europeană (UE)	1951	Germania, Franţa, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, Marea Britanie, Danemarca, Irlanda, Grecia, Spania, Portugalia, Austria, Finlanda, Suedia, Cipru, Estonia, Ungaria, Polonia, Cehia, Slovenia, Letonia, Lituania, Malta, Slovacia
Central European Free Trade Agreement (CEFTA)	1992	Bulgaria, Cehia, Ungaria, Polonia, România, Slovacia, Slovenia
Commonwealth of Independent States (CIS)	1991	Armenia, Azerbaidjan, Bielorusia, Georgia, Kazastan, Moldova, Federaţia Rusă, Tadjikistan, Ucraina, Uzbekistan
Euro-Mediterranean Free Trade Area (EMFTA)	1995	Uniunea Europeană, Algeria,Cipru, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Malta, Maroc, Siria, Tunisia, Turcia

AFRICA Economic and Monetary Community of central Africa (CEMAC)	1994	Camerun, Republica Central Africană, Congo, Guineea, Gabon, Principatul Sao Tome
Economic of the Countries of the Great Lakes (CEPGL)	1976	Burundi, Congo, Rwanda
Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA)	1994	Angola, Burundi, Comoros, Congo, Djibouti, Egipt, Eritrea, Etiopia, Kenya, Madagascar, Mauritius, Malawi, Namibia, Rwanda, Seychelles, Sudan, Swaziland, Uganda, Tanzania, Zambia, Zimbabwe
Cross Border Initiative	1992	Burundi, Comoros, Kenya, Madagascar, Malawi, Mauritius, Nambia, Rwanda, Seychelles, Swaziland, Tanzania, Uganda, Zambia, Zimbabwe
East African Community (EAC)	1996	Kenya, Tanzania, Uganda
Economic Community of Central African States (ECCAS)	1983	Angola, Burundi, Camerun, Republica Central Africană, Chad, Congo, Guineea, Gabon, Rwanda, Sao Tome
Economic Community of West African States (ECOWAS)	1975	Benin, Burkina Faso, Capul Verde, Cote d'Ivoire, Gambia, Ghana, Guinea, Guineea-Bissau, Liberia, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Togo
Indian Ocean Commission	1984	Comoros, Madagascar, Mauritius, Réunion, Seychelles

Mano River Union (MRU)	1973	Guineea, Liberia, Sierra Leone

Southern African Development Community (SADC)	1992	Angola, Botswana, Congo, Lesotho, Malawi, Mauritius, Mozambic, Namibia, Seychelles, South Africa, Swaziland, Tanzania, Zambia, Zimbabwe
Central African Customs and Economic Union (UDEAC)	1964	Camerun, Republica Central Africană, Chad, Congo, Equatorial Guinea, Gabon
West African Economic and Monetary Union (UEMOA)	1994	Benin, Burkina Faso, Côte d' Ivoire, Guineea-Bissau, Mali, Niger, Senegal, Togo

AMERICA LATINĂ SI CARAIBE		
Association of Caribbean States (ACS)	1994	Antigua, Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Columbia, Costa Rica, Cuba, Domenica, Republica Domenicană, El Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Mexic, Nicaragua, Panama, St.Kitts şi Nevis, St.Lucia, St.Vincent şi Grenadines, Surinam, Trinidad şi Tobago, Republica Bolivariana de Venezuela
Andean Group	1969	Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru, Republica Bolivariana de Venezuela
Central American Common Market (CACM)	1961	Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua
Caribbean Community and Common Market (CARICOM)	1973	Antigua şi Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Domenica, Grenada, Guyana, Jamaica, Montserrat, St.Kitts şi Nevis, St.Lucia, St.Vincent şi Grenadines, Surinam, Trinidad şi Tobago
Central American Group of Four	1993	El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua
Group of Three		

	1995	Columbia, Mexic, Republica Bolivariana de Venezuela
Latin American Integration Association (LAIA)	1980	Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Ecuador, Mexic, Paraguay, Peru, Uruguay, Republica Bolivariana de Venezuela
Southern Cone Common Market (MERCOSUR)	1991	Argentina, Brazilia, Paraguay, Uruguay
Organization of Eastern Caribbean States (OECS)	1981	Antigua şi Barbuda, Domenica, Grenada, Montserrat, St.Kitts şi Nevis, St.Lucia, St.Vincent şi Grenadines

ASIA ŞI ORIENTUL MIJLOCIU		
Arab Common Market	1964	Egipt, Irak, Iordania, Libia, Mauritania, Siria, Yemen
Association of South-East Asian Nations (ASEAN)	1967	Brunei, Cambodgia, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Filipine, Singapore, Thailanda, Vietnam
Bangkok Agreement	1975	Bangladesh, India, Coreea, the Laos People's Democratic Republic, Filipine, Sri Lanka, Thailanda
East Asia Economic Caucus (EAEC)	1990	Brunei, China, Hong Kong (China), Indonezia, Japonia, Coreea, Malaysia, Filipine, Singapore, Taiwan (China), Thailanda
Economic Cooperation Organization (ECO)	1985	Afghanistan, Azerbaidjan, Iran, Kazakstan, Pakistan, Tadjikistan, Turcia, Turkmenistan, Uzbekistán
Gulf Cooperation Council (GCC)	1981	Bahrein, Kuwait, Oman, Qatar, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite
South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC)	1985	Bangladesh, Bhutan, India, Maldives, Nepal, Pakistan, Sri Lanka
Arab Maghreb Union (UMA)	1989	Algeria, Libia, Mauritania, Maroc, Tunisia

AMERICA – ASIA - PACIFIC		
North American Free Trade Area (NAFTA)	1994	Canada, Mexic, Statele Unite ale Americii
Free Trade Areas of the Americas (FTAA)	1994	Antiqua şi Barbuda, Argentina, Bahamas, Barbados, Belize, Bolivia, Brazilia, Canada, Chile, Columbia, Costa Rica, Domenica, Republica Domenicană, Ecuador, El Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Mexic, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Republica Bolivariana de Venezuela, St.Kitts şi Nervis, St.Lucia, St.Vincent şi Grenadines, Surinam, Trinidad şi Tobago, Statele Unite ale Americii, Uruguay
Asia Pacific Economic Cooperation (APEC)	1989	Australia, Brunei, Canada, Chile, Hong Kong (China), Indonezia, Japonia, Coreea, Malaysia, Mexic, Noua Zealandă, Papua Noua Guinee, Peru, Filipine, Rusia, Singapore, Taiwan (China), Thailanda, Statele Unite ale Americii, Vietnam

Sursa: “World Development Indicators”, World Bank, Washington, 200